

Kertbarát

magazin

Ára: 650 Ft

www.kertbaratmagazin.hu

PETRÁS MÁRIA KERTJE

FÜGGŐKERT VESZPRÉMBEN

A Dunavirág
Centrum
vásárlási kedvezménye

Az Európai
Orchidea Kiállításra
és a
Corvinus Díszkertre
szóló belépőjegy-
kuponokkal!

CSÍKOS ÁRVÁCSKA

TULIPÁNOS KERT

SALÁTÁT
ÜLTETÜNK

SZÉP IS, JÓ IS
A MEHBALZSAM

A virágos tavasz mindenkinek öröm!

 Kövessen minket
a Facebook-on:
facebook.com/Oazis.Kerteszet,
és iratkozzon fel
havi hírlevelünkre:
www.oazishu/feliratkozas

Egynyári pakk
palánták változatos fajtái

696 Ft/6db

Eredeti ár: 990 Ft/6db

Pakkos futó muskátli

palánták minden színben

990 Ft/10db

Eredeti ár: 1390 Ft/10db

Az akció a szezon kezdetétől a készletek erejéig, illetve visszavonásig érvényes, más akciókkal és kedvezményekkel nem összehasonlítható. Az akciók árak változtatásának jogát fenntartjuk.

**Nézzon szét nálunk még
a szezon előtt, és váltsa be
az 1000 forintos kupont!**

**1000
EZER FORINT**

Az Oázis Kertészet
ajándék kuponja

A kupon az összes Áruházunkban felhasználható, 2013. március 23-31. között, legfeljebb 5000 Ft értékű dísznövény vásárlás esetén. Összesen 4200 Ft-os szállás díjjal. A kupon más akcióval nem vonható össze, akciók árú termékeire nem váltható be. Visszatérítendő egy darab kupon felhasználható fel.
www.oazishu

Kertészeti Áruházaink szerte az országban:

Ajka 8400 Ipari Park, északi szektor; **Budakeszi Szőlőskert** Ipari Park (a Tesconál); **Budapest - Pasarét** 1026 Zilah u. 6; **Budapest - Kőbánya** 1101 Kőbányai út 47; **Budapest - Rákosszentmihály** 1162 Szlovák út 15; **Budapest - Soroksár** 1237 Helységi út 80; **Cegléd** 2700 Külső-Jászberényi út 2; **Csopak Mini** 8229 Kossuth Lajos u. 15. Nyitás márciusban! **Diósd** 2049 Diófasor u. 19. (Az Intersparnál); **Hajdúnánás Mini** 4080 Szabadság u. 50; **Jászberény** 5100 Nagykátai út 17; **Keszthely** 8360 Semmelweis u. 2; **Mohács** 7700 Pécsi út, Ipari Park; **Monor** 4-es főút 32. km; **Nyíregyháza** 4400 Korányi Frigyes út 204; **Orosháza Mini** 5900 Székács József u. 61; **Szolnok - Szajol** 4-es főút 108. km.
Tatabánya 2800 Erdész u. 39. Megnyitottunk!

KertBarát
magazin

www.kertbaratmagazin.hu

Készült a Kertészet és Szőlészet szerkesztőségében
Alapítva: 1977.
35. évfolyam 2013/3-4. szám,
2013. március 22.

FŐSZERKESZTŐ:
Biza Klára
FELELŐS SZERKESZTŐ:
Algeier Wendy
TERVEZŐSZERKESZTŐ:
Végh György
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294.
Telefon: 273-2290
Tel./fax: 273-2285
E-mail: szerkesztoseg@kerteszeteszoleszet.hu

A címkép Biza Klára felvétele

Kiadja a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
HÁJOS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató
SÁRI ENIKŐ ügyvezető igazgató
Marketingigazgató:
HORVÁTH ROLAND
Ügyfélszolgálat:
Husztiné Csekő Emma
Tel.: 470-0411, fax: 470-0410
HIRDETÉS:
titkarsag@kerteszeteszoleszet.hu
Tel.: 273-2285, 273-2290
Barsi Nóra
Tel.: (+36)-(30)-982-6369
barsinora@magyarmezogazdasag.hu
Boldog Rebeka
Tel.: (+36)-(30)-864-3290
boldog.rebeka@magyarmezogazdasag.hu

*Minden jog fenntartva!
A lapból értesítéseket átvenni csak a KertBarát Magazinra való hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.*

Terjeszti a Magyar Posta Zrt., a Lapker Zrt., valamint az alternatív terjesztők

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:
Color Interpress Kft.
1039 Budapest, Hatvány L. u. 14.
Telefon: 243-9232
Fax: 243-9242

Előfizetésben terjeszti a Magyar P Zrt.
Levél Üzletág, Központi Előfizetői és Áruszállásosztály csoport,
1900 Budapest.
Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, valamint megrendelhető e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu címen.
További információ (06)-(80)-444-444

Előfizetési díj:
egy évre: 3600 Ft, fél évre: 1800 Ft

NYOMDA: Ipress Center Hungary Kft.
Vác, Nádas u. 4.
Felelős vezető:
LAKATOS IMRE ügyvezető
A nyomdai megrendelés törzsszáma:
Sz-12/99
Nyomás: 2013. március 18.
HU ISSN 0133-9435

www.mmgonline.hu
Szerkesztő:
Pap Edina

Vigyázz, kész, rajt!

Már tükön ülünk. Minél előbb (esetleg már hús-vétra) rendbe szeretnénk tenni a kertet, el akarunk ültetni mindent, hiszen annyi tétlen téli hónapot tudhatunk magunk mögött.

Ez idő tájt – főleg szombat délelőttöként – a tetőfokára hág a hangulat a kertészeti árudákban, óriási a nyüzsgés, mindenki minél előbb beszerezné a kiszemelt fát, cserjét, muskátlit, vagy éppen ami hiányzik a kertből.

Talán a tavaszi nagytakarítás mintájára, vagy a régi, de meglehetősen idejét múlt berögződés működik bennünk, mi szerint ültetni csak tavasszal lehet?

A tavaszi – és melleleg az őszi – ültetés kizárólagossága akkor élt, amikor zömmel szabad gyökerű, vagy földlabdás növényeket ültethettünk. Azóta a kertészek alkalmazkodtak változó igényeinkhez, és jobbára konténerekben termesztik a növényeket, ez alól talán csak a gyümölcsfák a kivételek, de valószínű, hogy azok sem sokáig.

A konténeres növényeket pedig az év bármely szakában, télen vagy nyáron is ültethetjük, hiszen a gyökerét nem csorbította kitermelés, vagy földlabdázás, így akár a nyári kánikulában, vagy a tartósan fagyos, hóval borított napok kivételével télen is biztonsággal ültethetők.

Talán meglepően hangzik, de a nyári forróságban ültetett konténeres növények a tavasziakkal azonos eséllyel indulnak a megmaradásért vívott harcban. Mindkét esetben ugyanolyan gondossággal és rendszerességgel kell öntöznünk őket, hiszen a begyökeresedéshez hosszú hónapokra, esetenként egy egész évre van szükségük.

A tavaszi kerti nyüzsgés engem is magával ragad. Nem tudok ellenállni az árudák bőséges és friss tavaszi kínálatának, de vissza-vissza térek nyáron is, mert mindig akad olyan hely a kertben, ami nyáron szabadul fel, arról nem is beszélve, hogy a nyáron virágzó évelő növényekkel és cserjékkel jobbára csak akkor találkozhatok a kínálatukban.

A tavasszal beültetett, tavaszi pompára „időzített” kert nyárra elszegényedik, unalmassá válik, nem így a több évszakos – azaz nemcsak tavasszal, hanem nyáron és ősszel is megújított – kert.

Algeier Wendy

AJÁNDÉK BELÉPŐ!
Két lejjtes áru jegy vásárlásán esetén a kupon felmutatásával a harmadik jegy ingyenes!

ORCHIDEA és BROMÉLIA TAVASZI KIÁLLÍTÁS 2013. ÁPRILIS 26 – 28. BUDAPEST, VAJDAHUNYADVÁR

Indonézia Egzotikus Orchideái

Helyszín: Budapest, Mezőgazdasági Múzeum, Vajdahunyadvár
A belépőjegyek az Oázis üzleteiben levásárolhatók.
Nyitvatartás: 10 – 18 óráig.

www.orchideatarsasag.hu

Kertbarát

BEMUTATJUK

6 Csíkosak

18 Tulipános kert

28 Viasztök, szivacsök, lopótök

38 Salátát ültetünk

42 Szívvel, lélekkel

50 Szép is, jó is a méhbalzsam

53 A nagylevelű és a fürtös som

KERTEK-EMBEREK

10 Petrás Mária

14 Fügőkert Veszprémben

IDEGEN TÁJAKON

22 Versailles kertjében magyarként

26 Értenek a virágok nyelvén

KERTET ÉPÍTÜNK

46 Támfalak

IDŐSZERŰ

31 Kerti cipő és metszőolló

36 Bátran kísérletezzünk

ITTHON

40 A medvehagyma

KERTÉSZPALÁNTA

44 A hamvas vincellérbogár

VENDÉGLÁTÁS

56 Csíra, az életerő

KÖSSÜNK VIRÁGOT!

58 Régi és új együtt
Egyszerűen tavaszi
Érdekes virágdísz
Húsvét másképp

64 Posta

Csíkosak

A piros gólyaorr ezert virágú változata (*Geranium sanguineum* var. *striatum*) kiváló félárnyéki gyepnövény. Tavasztól nyár közepéig tömegével hozza halványlila, sötéttel csíkozott virágait

A csokros krizantémok – a nagyvirágúakkal ellentétben – nem az elmúlás őszi virágai. Egész évben, változatos színekben – akár csíkozott szirmokkal is – kaphatók. A vágottvirág-csokrok egyik legtartósabb virágai, három hétig is díszítenek

A flamingóvirágok népes nemzetségéből a magyar névvel nem illetett *Anthurium clarinervium* nem a virágával, hanem feltűnően csíkozott leveleivel hívja föl magára a figyelmet. Sötétzöld leveleinek szív alakját fehér levélerék hangsúlyozzák

A kétszínű angyalszárny, vagy kaládium (*Caladium bicolor*) az Amazonas mentén honos gumós növény. Nagy, nyíl alakú levelei változatos színűek, a levélerék mentén feltűnően színezettek. A kontyvirágfélékre jellemző torzsavirágzatuk nem mutatós. Folyamatosan nedves, de jó vízelvezetésű közeget kívánnak. Nyáron a kertben, árnyékos helyen is nevelhetjük. A dáliaéhoz hasonlóan ősszel szedjük föl a gumóit, és teletessük száraz, fagymentes helyen

A mózeskosár, vagy lándzsalevél néven emlegetett *Tradescantia spathacea* 'Vittata' rózsaszínnel csíkozott, bordó fonákú levelei széles tölevélrózsát alkotnak. Könnyen tartható, hálás szobanövények

A FLORADANIA, A HOLLAND VIRÁGPIRODA ÉS A SZERZŐ FELVÉTELEI

A csíkos virágúak felsorolásából nem hagyhatjuk ki a lepkeorchideákat, vagy pillikosborokat (Phalaenopsis)

Kedvelt tavaszi virágunk, a kankalin (Primula) 'Zebra Blue' fajtája a nemesítői munka egyik legújabb vívmánya. Kék, fehér, csíkozott szirmai egyedülállóan különlegesek

Az árvácskák szinte megszámlálhatatlanul sok színváltozatban kaphatók. Egyiküket – a feketével csíkozott szirmú, sárga virágú változatot – balatonfüredi parki kiültetésben kaptuk lencsevégre

Az alokázia (*Alocasia x amazonica*) talán az egyik legfeltűnőbb csíkos levelű növényünk. Ismeretlen eredetű hibrid faj, szülői Ázsia déli részén élő trópusi növények, a kontyvirágfélék családjának tagjai. Különlegessége sajnos igényességgel is párosul. Csak meleg és párás körülmények között fejlődik kielégítően

A sokféle változatban kapható zebralevél (*Calathea*) mindegyike csíkozott mintázatával tűnik ki. Mi tagadás, nem tartoznak az egyszerű szobanövények közé. Főképp a puha levelű változatok megsínylik az elegendő pára hiányát. Ennek megelőzésére tartsuk őket agyaggolyókkal töltött, vízzel telt tálcán

A természet olykor tréfát űz a növényekkel: egyszínű ruha helyett sokkal bohókásabbat ölt rájuk: zöld helyett sárgával, fehérrel, vagy bordóval mintázott levelek, vagy csíkozott virágok fejlődnek rajtuk.

Leggyakrabban a szállítónyalábok, azaz az erek mentén színeződnek eltérően a levelek, illetve a szirmok. Az egyszikű növényeké hosszanti, párhuzamos csíkokban, a kétszikűeké elágazódó, kusza vonalak mentén.

Bármennyire figyelemfölkeltők, csínján bánjunk velük a kertben, de a szobában is. Csak elszórtan, egyet-egyét ültessünk belőlük, mert könnyen zavarossá, nyugtalanítóvá tehetik a képet. Érdekes olyan növényt ültetni, vagy helyezni melléjük, ami a csíkos társ színeit külön-külön ismétli meg, így például rózsaszín-fehér csíkos virág mellé egyöntetűen fehér, vagy rózsaszínűt tegyünk. Ugyanígy a levélszínnel is: a sárgával, fehérrel, vagy bordóval csíkozott levelű növények mellé egyöntetűen zöld, esetleg bordó lombú növény való.

Algeier Wendy

Madonnák kertje

Az ember hajlamos azt gondolni, hogy a kert csupán a virágok és vetemények helye. Ám elég egy barátságos, hosszú beszélgetés Petrás Mária vendégeként, hogy megérezzük, egyetlen kertben is elfér a természet, a művészet, a hit és a hagyomány. Csupa egyszerű dologról esett szó, mégis, amíg hallgattam, úgy éreztem, messzi utakat járunk be: jó nyolcszáz kilométernyit térben, és párszáz évnit időben.

A csángó magyarok sorsából kiszakadt, de tőlük lélekben soha el nem vált aszszony saját élete is regényes. Nyolcgymekes földműves családba született a Bákó megyei Diószénben. Ott, ahol a pap és a tanító is csak románul szólhatott. 1990-ben járt először Magyarországon meghívottként, a néprajztudós Domokos Pál Péter köszöntő ünnepségén. 33 évesen, két kisgyerekekkel vágott neki az új életnek: Budapestre költözött, és elvégezte az Iparművészeti Főiskolát és a Mesterképzőt. A Szervátiusz- és a Magyar Művészetért-díjas művész munkásságát azóta több mint kétszáz kiállítás, szépséges köztéri szobrok, keresztutak fémjelzik, munkái a tengeren túlra is eljutottak. A Tatros együttessel közös lemezük jelent meg. A Muzsikás együttes gyakori vendégeként is fellép a világ számos nagyvárosában. 2011–2016. között a Magyar Tehetség Nagykövete.

Békében földdel, éggel

Magunk mögött hagyva a várost, vízmos-ta mélyúton kaptatunk a hegyoldalba. A dűlőben nincsenek házsámok, legföljebb „fakapu” vagy „zöld kerítés”, mégis megtaláljuk. Vendéglátónk kedvesen fogad, fölballagunk vele a szőlők és gyümölcsfák övezte hosszú, meredek kerti úton. Elhagyjuk a műhelyt a száradó új munkákkal, elsétálunk a veteményes és a baromfiudvar mellett. Fenn, a ház előtti teraszról nagyszerű a kilátás. Szemben a Csobánka, körben a közeli és távoli he-

Petrás Mária kertje a pomázi Mesélő-hegy oldalában különleges hely. Varázsát az adja, hogy bármerre nézünk, a művész kerámiai, élő mosolyú csángó madonnái tekintenek vissza a zöldből, a virágok, a fák közül. Mária a szobrai mellett a gyönyörű moldvai csángó népdalok énekléséről is híres. Távoli szülőföldje kincseit nemcsak nyelvében, alkotásaiban, de mindennapi életében és kertjében is őrzi.

gyek kékbe-zöldbe burkolózó lánca. Sétányi távolságra a Holdvilág-árok.

– Csudálatosan szép. Mikor a völgy béterül a párával, csak a csúcok látszanak, olyan, mint egy japán festmény – mondja Mária, csángó ízekkel a hangjában. Amikor 2000-ben házhelyet kerestem, jöttem egyre kijebbe, kijebbe a városból. Errefelé elvadult csipke és akác volt mindenütt. De nagy volt a telek, és ahogy lenéztem napszentület felé, erősen megtetszett a látvány.

• A túskebozótól idővel kert nőtt ki, és felépült a ház. Az első látásra szerény, nádtetes épület érdekes építészeti megoldásokat rejt: csupa-boltív belső teret, és félig a hegyoldalba süllyesztett hátsó frontot.

PRÁG FERENC FELVÉTELEI

– Ilyennek gondoltam el, lerajzoltam, és Szűcs Endre építész megtervezte. Úgy akartam, hogy paraszti jellegű legyen az épületet, idézze a Balatonfelvidék pincéit, mert azok nagyon tetszenek, és kicsit az én ízlésem is benne legyen. Csak azt sajnálom, hogy tornácra nem adtak engedélyt. Mi magunk építettük, házi módsszerrelve oldottunk meg sok mindent. A testvéreim jöttek Moldvából is segíteni. Két hűgom és egy öcsém már itt él a hegyen. A fiam meg a lányom pedig a családjával velünk, ezen az udvaron.

• Nagy erőt adhat az összetartozás. A hely is az otthoni tájra emlékezteti?

– Csak az álmaimra. Nálunk teljes harmóniában együtt éltek az univerzummal, Istennel, a hittel, a képzelettel. A földdel is harmóniában volt az ember. Minden-minden csudálatosan szép kerek volt, és benne a természetnek a törvényei is.

Lombok és szobrok

A ház előtt fűzfa, nyárfa posztol, mögötte akác és orgona illatozik tavasszal. Körül trombitafolyondárral benőtt lugas, kis sziklakerttel. A szirmok, levelek közt kerekded arcú, kedves paraszt-madonnák üldögélnének. Mintha a szobrok együtt nőttek volna ki a lombokkal. Pedig az alkalmi kerti tárlat mindig változik. Most épp a télen kipusztult tuja hült helyébe került a vidéki bemutatóról frissen visszatért figura. A félhektáros kert az alkotásra, gazdálkodásra és a szabadterei kiállításra egyaránt teret ad.

• Munkáiba beleszövődik ez a közvetlen természetkapcsolat?

– Ez a hely sokat segít nekem elejtitől kezdve. Ahhoz hogy az ember ki tudjon szakadni a mai világból, és teremtsen ő is valamit, ahhoz kell egy kicsi csend, béke. Szeretek bemenni Budapestre is, de dolgozni csak itt tudok. Itt szabad embernek

érzem magamat. Nem akarok nagy szavakat mondani, de szükségem van rá, hogy erőket kapjak a földtől, erdőktől, a fáktól, akár egy kis fűszáltól – a természetől, amit nem az ember teremtett.

- *A kerteken az emberi kéz nyoma is meglátszik. Kivált itt, ahol regiment gyümölcsfa zöldell, gazdag a konyhakert, és nemcsak a lugasban, de szerteszt a fűben is szobrok, töredékek bukkannak fel.*

– Tavaszonként kitisztítjuk a kertet, mert elborítaná az akác, a csipke, az ecetfa. Kirtani se lehet, de nem bánom, ősszel szép az ezerféle meleg szín. A gyümölcsfákat és a füzeket is én *plántáltam*. A sárgabarack, a körte, a birs, a szilva, s a többi, még a citromfa is édesanyámtól való, ő oltatta be még gyermekkoromban, azóta terem. A szőlővesszőket édesapám Othello szőlőjéből hoztam, próbálom szaporítani. A nagy fák mellett sok a fiatal csemete, mert egyik évben voltak kecskéink, és azok mindent lerágtak. Újat kellett ültetni. Azóta csak baromfit tartunk. Vannak lúd-jaink, tyúkjaink, néma kacsák, gyöngytyúkok, jófajta moldvai kopasznyakúak. Ha enni adok, mind *esszegyűlnek* – nevet Mária, és igazolva a mondottakat, jókora túlérett paradicsomot hajít át a veteményes kerítésén a baromfiudvarba. A szárnyas népség élénk lelkesedéssel fogadja, érces kukorékolás harsan, és a délceg-tarka háziúr is előlépked sarkantyúin.

Névtelen szentek közt

A beszélgetést a házban folytatjuk, ahol Petrás Mária kerámiai mellett izgalmas üveg munkáit is szemügyre vehetem. Szó esik sok mindenről: művészetről, tanulmányokról, kertről, unokákról, de bárholonnan indulunk, a gondolatok a szőlőföldhöz vezetnek.

– Letisztult világ volt, szépek voltak az arányok. Az volt a különleges a csángókban, ahogy a reményt és a kötődést a felső világhoz meg tudták élni a mindennapjaikban. Sok gyermek született, az asszonyok szép öltözetben jártak, tapintatosak voltak, arra is vigyáztak, mit beszélnek. A gonosznak a nevét nem ejtették ki soha, nehogy megidézzék. A reg-

*lósósdit, meg édes sóskát is. A lestyánt alig vártuk, hogy kiújodjon tavasszal, ahogy a rügyét kiengedte, már ízesítettünk vele. Júniusban meggyel savanyítottuk a leveseket, a zöldbabot, labodát. Belefőztük a meggyet, nagyon szép és elképesztően finom, nem lehet helyettesíteni semmivel! Zöld almával, zöld szilvával, zöld sárgabarackkal is savanyítottunk, mindenik más karaktert ad. Édesanyám eltett télire mindenfélét. Régen a házak előtt a tornácnál szép, díszes végű oszlopok, *lőkötők* voltak, ezek közé köteleket húztak, ott szárítottak. Felfűzték a labodalevelet, a sóskát, a zöldbabot úgy, mint a dohányt, és kiaggatták. A gombát, a savanyító gyümölcsöket is így aszalták. Szombaton csináltunk *tőtikét*, annyit, hogy kitarított két nap is. A mai napig ünnepi étel, húsvétkor is főzzük. *Esszeszámítottuk* egyszer a lányommal, hogy 46 féle levél, fűszer, zöldség és még gabonakása is kerül a szőlőlevélbe.*

Pimpó és kókenny

A frissen főtt, illatos, finom tötikével meg is kínál Mária, hiszen vendégvárónak elkészítette. A hozzávalók jó része itt a kertben termett. Valóban jeles étel.

- *Említette a húsvétot, hogyan telik az ünnep itt a hegyen?*

– Próbálunk úgy ünnepelni, mint otthon. Elmegyünk a templomba, ágacskát, *pimpót* (barkát) szenteltetünk, és átmegyünk a húgomékhöz is. Énekelünk, együtt van a család. *Hamvasszerdátul* már kezdünk készülni lelkiekben, imádkozunk, böjtölünk. Ünnep előtt megsütjük a *kozónakot*, a húsvéti kalácsot. Ennek egyik gazdagabb változata a *kókenny*: kiterítjük körbe a kalács-tésztát, megtöltjük tojásos tehéntúróval, és sok finomsággal. Mikor megkelik, *béteszük* a sütőbe. Sokan vagyunk, kicsi *süteménykével* nem győznék az ember. Maradunk a csángó hagyományos ételeknél, mert ezeket ilyen nagyobb családokra találták ki.

- *A kerámiák is szerepet kapnak ünnepkor?*

– Ha jön a húsvét, beviszem a házba a piétát, vagy a feszületet, mikor minek van ideje.

- *E gondolatkörben született a legtöbb műve. Jobbára szabad térbe kíváncsognak. Hol láthatók?*

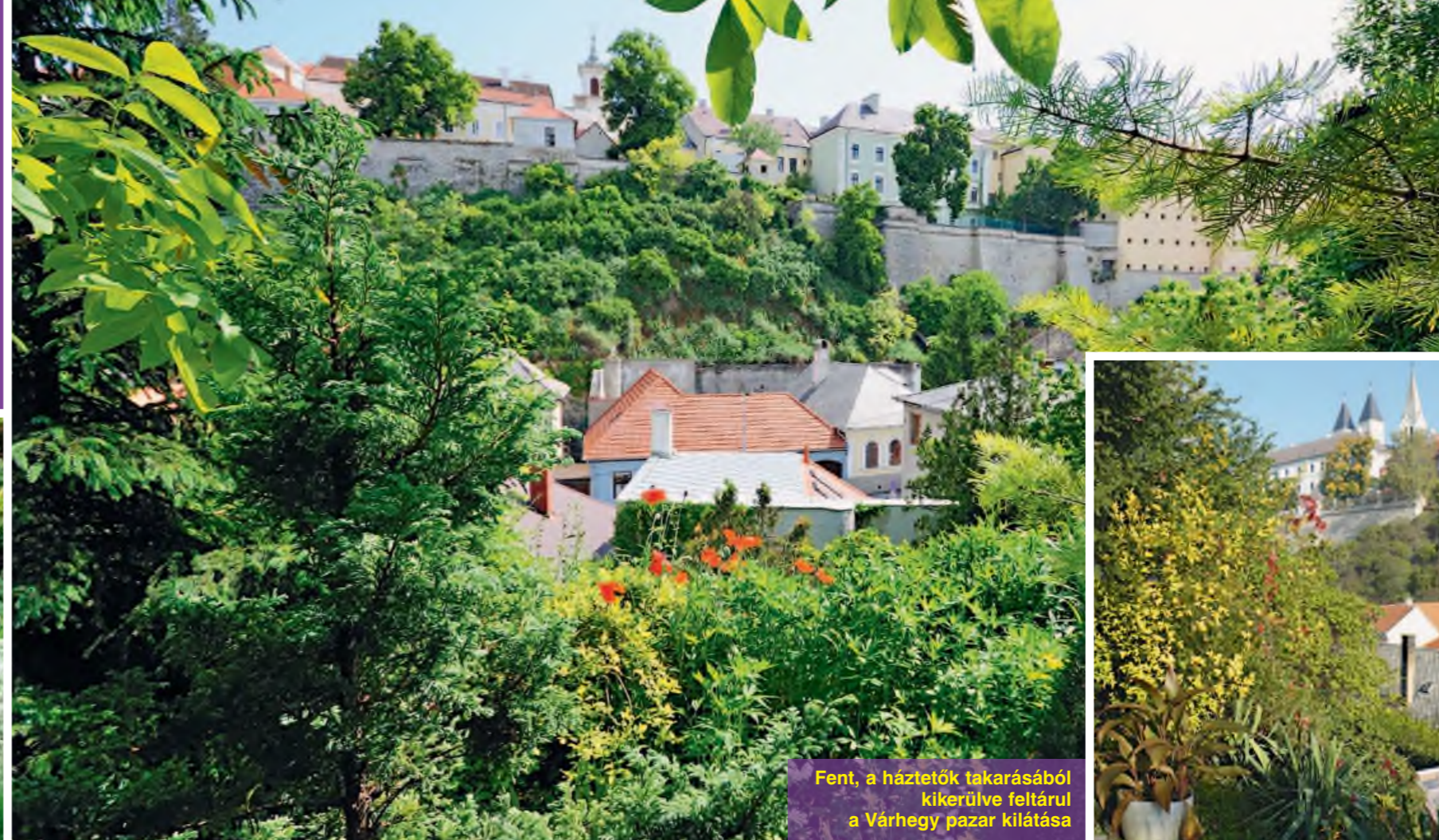
– Sokfelé. Budapesten és vidéken vagy tizenöt szabadtéri munkám van szép környezetben. A Balaton-felvidéken oszlopfülkék, Sitkén, Százhalombattán, Száron, Csikóttősön, Karancsszágon egy-egy keresztutam áll, és most készült el a köveskáli. A mesterképző diplomamunkám, a közel életnagyságú ötalakos kerámia pedig egyenest *Böjte Csabáék* udvarára került Dévára, a Ferences Kolostor egykori kerengőjébe.

Sándor Mária

Függőkert Veszprémben

Minden talpalatnyi helyet
valamilyen talajtakaró növény fed

Fent, a háztetők takarásából
kikerülve feltárul
a Várhegy pazar kilátása

Madárbrs díszíti
és gyökereivel egyben is tartja
a szárazon rakott kőfalat

Megannyi kedves részlet

Előfordul,
hogy Olvasónk
nem a saját, hanem
egyik ismerőse kertjét
ajánlja figyelmünkbe.
Németh Magdolna soraiból
rajongás áradt:
Ezt látni kell – írta –
annál is inkább, mert
megeshet, hogy a kert
(és „mellesleg” vele együtt
a ház is) hamarosan
gazdát cserél!
Valóságos függőkertet ígért
Veszprém belvárosában.

Veszprém belvárosa gyönyörű, de a domboldalakra kaptató, majd hirtelen megszűnő, vagy elkanyarodó utcák könnyen megtréfálják a gyanútlan és helyismerettel nem rendelkező nézelődőt. Mi is így jártunk, amikor Olvasónk, Péterfalvi Attila kertjébe igyekeztünk.

Az egyszerű, fehérre festett falú ház cseppet sem hivalkodó, régi idők hangulatát idézi. Míves kapu mögött keskeny sikátor vezet a bejáratig. Nem is igazán illik rá a rossz hangulatú szó, mert jobbról-balról,

„nyaraló” szobanövények és leanderek állítanak meg és készítetnek kanyargásra a karnyújtásnyi szélességű, árnyas úton.

– *A kifejezetten előnytelen adottságú, keskeny, hosszú bejáratot sikerült meghitté és hívogatóvá változtatnia.*

– Talán túlon túl hívogatóra sikerült – mondja Péterfalvi Attila – egy ideig nem volt kapu, és a turisták nap mint nap „betévedtek” a kertbe. Nem parancsoltam ki őket, hagytam hadd nézzenek szét, de a kellemtelenséget megelőzendő, jobbnak lát-

tam kaput építeni a bejárat elé. A belátást ez sem zárja el, de nem is akartam.

Miközben az erőteljes duzzadó edényes növényeket mustráljuk, kezdek kételkedni, vajon hol lesz itt kert, hiszen a bejárat végén meredek hegyoldal akasztja meg a tekintetemet. Vendéglátóm megnyugtat, nem én vagyok az első, aki megtorpan.

– Amikor sok évvel ezelőtt, 1986-ban megvettem a házat, valójában a kertbe szerettem bele – meséli –, ami valójában nem is

létezett, mert a szédítően meredek domboldalt orgonák, iszalag, bálványfa és más, kezelhetetlenül túlbujázó növény nőtte be. A pazar kilátás azonban megmozgatta a képzeletemet, és belevágtam. Ez szó szerint értendő, mert nem akadt mester, aki vállalta volna a rézsű megerősítését, a lépcsősor kialakítását. Más választás nem lévén – tériszonyomat leküzdve –, magam fogtam ásót, lapátot, illetve édesapám volt a segítségemre. A teraszok ugyan megvoltak, de tisztességes megerősítést ígé-

nyeltek, ugyanis féltő volt, hogy idővel valamelyik falrész majd a házra dől, vagy eső mossa alá. A felszámolt fűzfői vasút talpfaiból lettek a lépcsők, útfelújítás során az aszfalt alól előkerült kockakövekből pedig az ösvények.

– *Dicséretes, újrahasznosító, környezettudatos szemlélet, mondanánk ma.*

– Akkoriban ez messze nem volt bevett gyakorlat, én azonban úgy gondoltam, ez jobban illik a veszprémi történelmi városrész hangulatához.

BAUMANN BÉLA (HTTP://B58.FREEBLOG.HU)ÉS A SZERZŐ FELVÉTELEI

Minden talpalatnyi földet növény fed, így természetesebb a hatás, és még a gyepek sem érzékelik hiányát

Az alsó kert fő ékessége a majdnem spirál alakúra nyírt buxuscserje

A kőfalon jól megél a kövirózsa

A keskeny bejáróban jobbról-balról kihelyezett dézsás növények készítetik kitérőkre az érkezőt

Bazsarózsák, árnyékliliomok és gölyaarrok tengere

A vasúti talpfákból rakott lépcsősor a kert legmagasabb részéhez vezet

A hangulatos télikert a zsebkendőnyi alsó kertre tekint

– A házon is látom ezt a szemléletet.
– Azzal is akadt munka bőven, a több mint százéves épületet két ütemben újjáépítettem föl. A végében télikertet alakítottunk ki, ami az alsó kerttel teremti meg a kapcsolatot. Télen nagyon hangulatos ott ücsörögni.
– A télikert most gyönyörű napos, a kert azonban kevésbé.
– Oda alig-alig süt be a nap: délelőtt a szomszédos ház, délután pedig a hegyoldal vet rá árnyékot. A hátrányból megpróbáltam előnyt kovácsolni. A gyepek szóba se

jöhetett, hiszen rövid idő alatt a moha vené át az uralmat, ráadásul nem lett volna ínyemre a lépcsőkön fel-le hurcolni a fűnyírót. Helyette borostyán és sokféle árnyékkedvelő évelő növény – gölyaarrok, árnyékliliomok – otthona lett. Sok növény érkezett az almádi szülői ház kertjéből: a fagyal-, a tűztövis- és a madárbirscséméteket a szüleim nevelték magoncokról.

A meredek falba egykor óvóhelyként szolgáló barlang mélyed, ma kiváló nyári hű-

sőlőhely. Kicsit arrébb, a dűledező, boltíves kamrából pedig szauna lett. Közben felbaktatunk a keskeny lépcsősoron. A kőfal komorságát növények – madárbirscs és kövirózsa – oldják, és nem utolsósorban gyökereikkel a fal megtartásában segítenek. Felérve szikrázó napsütés fogad, hiszen kikerülünk a házak árnyékolásából, és élvezhetjük a délelőtti napsütést, no és a Várhegy patinás látványát. Lentről nézve sokan nem hiszik, hogy a kert nagyobb része a támfal fölött húzódik.

– Itt már a napfénykedvelő növények közül is válogathattam. Egyik kedvencem a japánfű, mutat az ösvény menti növényre Attila.
A keskeny ösvényen még felkapaszkodunk a kert legmagasabb pontjához, amihez már-már hegymászói felkészültség szükséges a szőlőtől átázott hegyoldalon. Ott már szinte érintetlen, erdei hangulatú a növényzet. Miközben lefelé ballagunk, megjegyzem,

milyen tökéletesen beállt, jól kitalált minden zug.
– Fontos volt, hogy önfenntartó legyen a kert, ezért fed szinte minden talpalatnyi helyet valamilyen talajtakaró növény. Nem lenne módom nap mint nap gyomlálni, ültetnem, több mint tíz éve csak héttvégi lakként szolgál, hiszen a munkám a főváros szőlőit. Mégis ódzkodom megválni tőle, mert annyi emlék köt ide.

Algeier Wendy

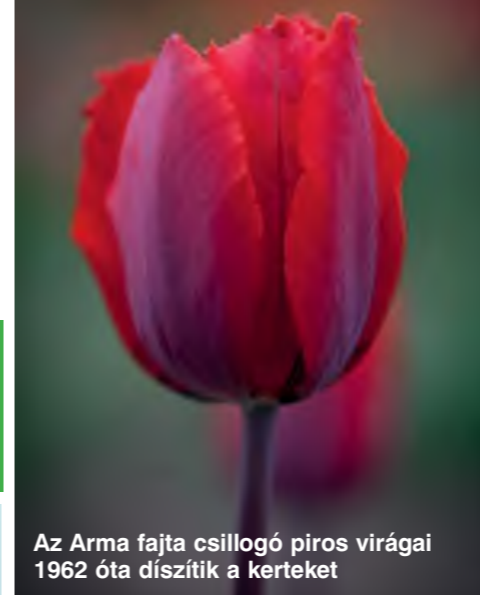
Tulipános kert

Nyló tulipánok százezrei díszítik ezt a Kecskemét környéki kertet. A napsütötte homokvidék e kis szegletéből örökre magunkkal vihetjük a tulipánok csillogását. A növények, köztük a hagymások is, gyönyörű tavaszi színpompával hálálják meg a gondoskodást.

A kanyargós szegélyű ágyaknak köszönhetően néhol szinte belegázolhatunk a virágtengerbe

Az Arma fajta csillogó piros virágai 1962 óta díszítik a kerteket

A tarka levelek kiemelik a korai telt virágú Eternal Flame virágait

Telt virágú, Double tulipánok gyűjteménye. 2011 őszén 106 korai fajtájából 1940 hagymát ültettek. A telt virágúak tápanyagigényesek

Hasznos tanácsok

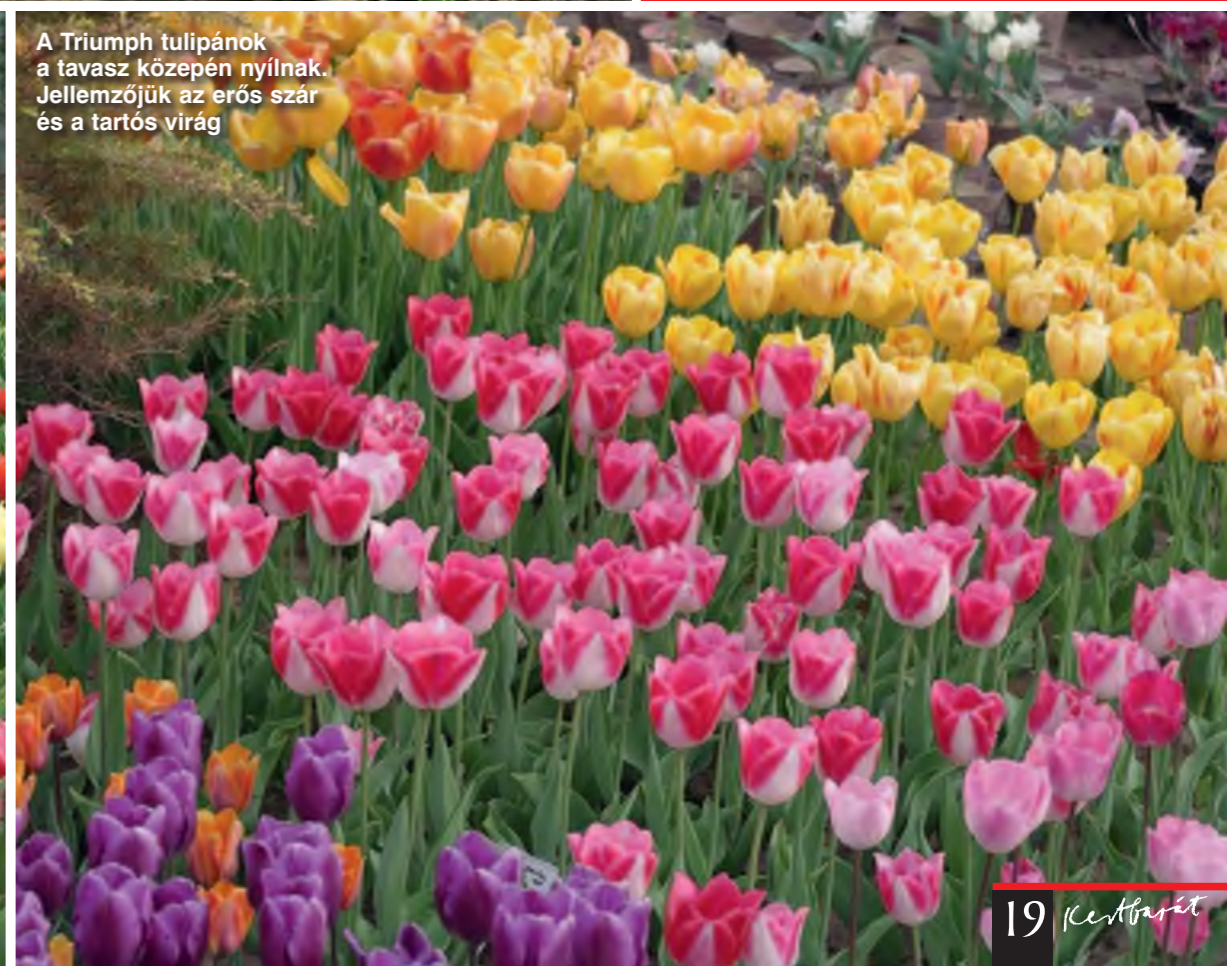
- 1 Amint a tulipánbimbók megjelennek, kerüljük az esőztető öntözést. Csak a földet érje víz.
- 2 A virágok elnyílása után csak a tulipán szárát vágjuk vissza, a leveleket hagyjuk a tövön, hogy azokból tápanyaghoz jussanak a hagymák.
- 3 A tulipánok vírusmentességét úgy tudjuk megőrizni, ha minden virágszárat egyenként denaturált szeszebe mártott, fertőtlenített ollóval vágunk le. Ez különösen az értékebb fajták megőrzésénél fontos.
- 4 Ne várjuk meg, amíg elnyílnak a virágok. A keresztbeporzás megakadályozása érdekében még előtte vágjuk le a virágfejeket.
- 5 A tulipánhagymákat ősszel telepítsük. Figyeljünk az ültetési mélységre: a hagyma csúcsa fölött, annak méretétől függően 5-12 centiméter vastag takaróföld legyen. A kisebb hagymákat vékonyabb talajréteg fedje.
- 6 Ne felejtjük el, hogy az elvirágzást követően tápanyagra van szüksége a tulipánnak ahhoz, hogy a hagymája növekedjen. Használjunk szerves trágyát, vagy műtrágyát.
- 7 Az eső nem veri föl a sarat és a port a növényekre, ha a tulipánok földjét 1,5-2 centiméter vastagon fenyőkéreg-porral takarjuk. Erre nagyon vékonyan terítsünk apró szemű mulcsot, hogy ne vigye el a szél.

A 16 ezer négyzetméteres kertet négy évvel ezelőtt kezdte kialakítani a tulajdonos és Posnyák Klára kertépítő. Olyan tájképi jellegű kertet igyekeztek létrehozni, ahol vízfelületek, utak, íves ágyások, kisebb-nagyobb dombok osztják föl a területeket különböző részekre, hogy azok mindegyike a család kényelmét, pihenését, feltöltődését szolgálja. A tulajdonos a tulipánok szerelmese, a hagymások mellett a kert szinte csak háttér.

Feltöltött területre épült a kert, korábban szántóföld volt a helyén. Altalaja agyagos, egyes részeken homokos, de alapvetően a szikes tartományba tartozik. A betelepített különleges díszfák, örökzöldek, cserjék ültetőgödreit a szokásosnál nagyobbra, sok esetben két-háromszoros méretűre alakították, hogy a növények igényeit hosszú távon kielégíthessék. A tápanyag pótlásához műtrágyát használnak, amihez citromsavat adagolnak, hogy a víz kémhatását a növények számára kedvező, enyhén savas tartományban tartsák.

Tulipánok, amerre a szem ellát

A Triumph tulipánok a tavasz közepén nyílnak. Jellemzőjük az erős szár és a tartós virág

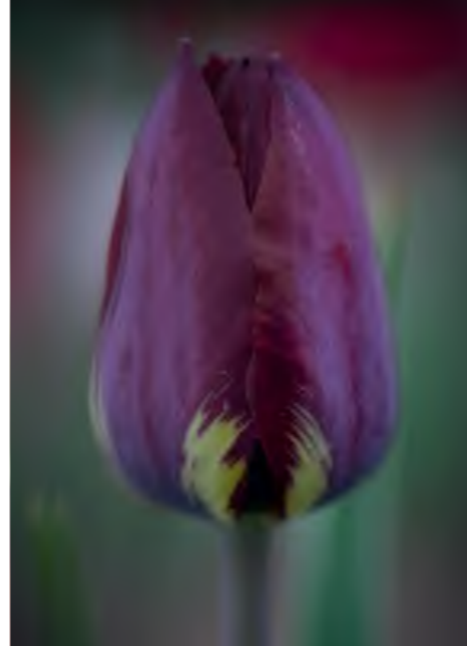
A Viridiflora fajtacsoportba tartozik a piros, fehér és zöld Flaming Spring Green. A Viridiflora tulipánok virágai zöld csíkokkal díszítettek és talán a legszínesebbek. Vázában és a kertben is hosszú életűek

A Black Parrot, a késői virágzású papagájtulipánok egyike nem fekete, hanem sötétlila. A kert védett részébe ültessük, hogy az erős szél ne tegyen kárt bennük

Az örök boldogság és a tökéletes szeretet jelképének tartott Pinocchio tulipán piros virágai rövid szárazon nyílnak. 1980 óta gazdagítja a fajtagyűjteményt a 8-14 cm magas, tartós virágú Tulipa greigii hybrid

Az Absalon (1890) leplein napfényben a csokoládé és a gesztenyebarna színek az arany csíkokkal együtt csillognak. 40-50 centiméter magas fajta a Rembrandt tulipánok köréből

Tulipa acuminata tűzszínű, túszerűen hegyes lepelleveleivel igazi különlegesség a botanikai fajták között. Az Oszmán Birodalom tulipándivatjának egyik utolsó túlélője az 1700-as évekből. Laza talajt, teljes napsütést kíván

Először 1000 körül említik az írások a tulipánt, mint a török kertek fontos díszét. II. Szulejmán uralkodása idejére, a XVI. századra tehető a tulipánok első aranykora, természetesen még nem Hollandiában, hanem Törökországban. Több mint száz botanikai faj és körülbelül 5600 nemesített fajta tartozik a nemzetségükbe. Többségük Közép-Ázsiában él vadon.

A kertben igazi otthonra leltek a tavaszi hagymások, de közülük is legnagyobb számban a tulipánok. Közel négyszázezer (!) hagymát telepítettek, színvilágukat nárciszok egészítik ki.

A tulajdonos Hollandia és Németország legnevesebb és legnagyobb tulipánhagyma-nagykereskedőivel vette föl a kapcsolatot. Holland génbankból származik a történelmi fajták jelentős része. Minden föllelhető tulipánfajtából vásárolt egy-két, vagy éppen tíz darabot, a legnagyobb méretűeket és a legjobb minőségűeket. Az egyik cég 40 ezer tulipánhagymával ajándékozta meg. A tulipánok mellett a nárciszok felé fordult a figyelme, majd jött az ötlet: legyen gyűjteményes kert, hisz a világon nincs olyan kert, ahol minden nárcisz- és tulipánfajtából lenne legalább tíz. Így történt, hogy mindkét növény történelmi fajtáinak sokasága is megtalálható ott.

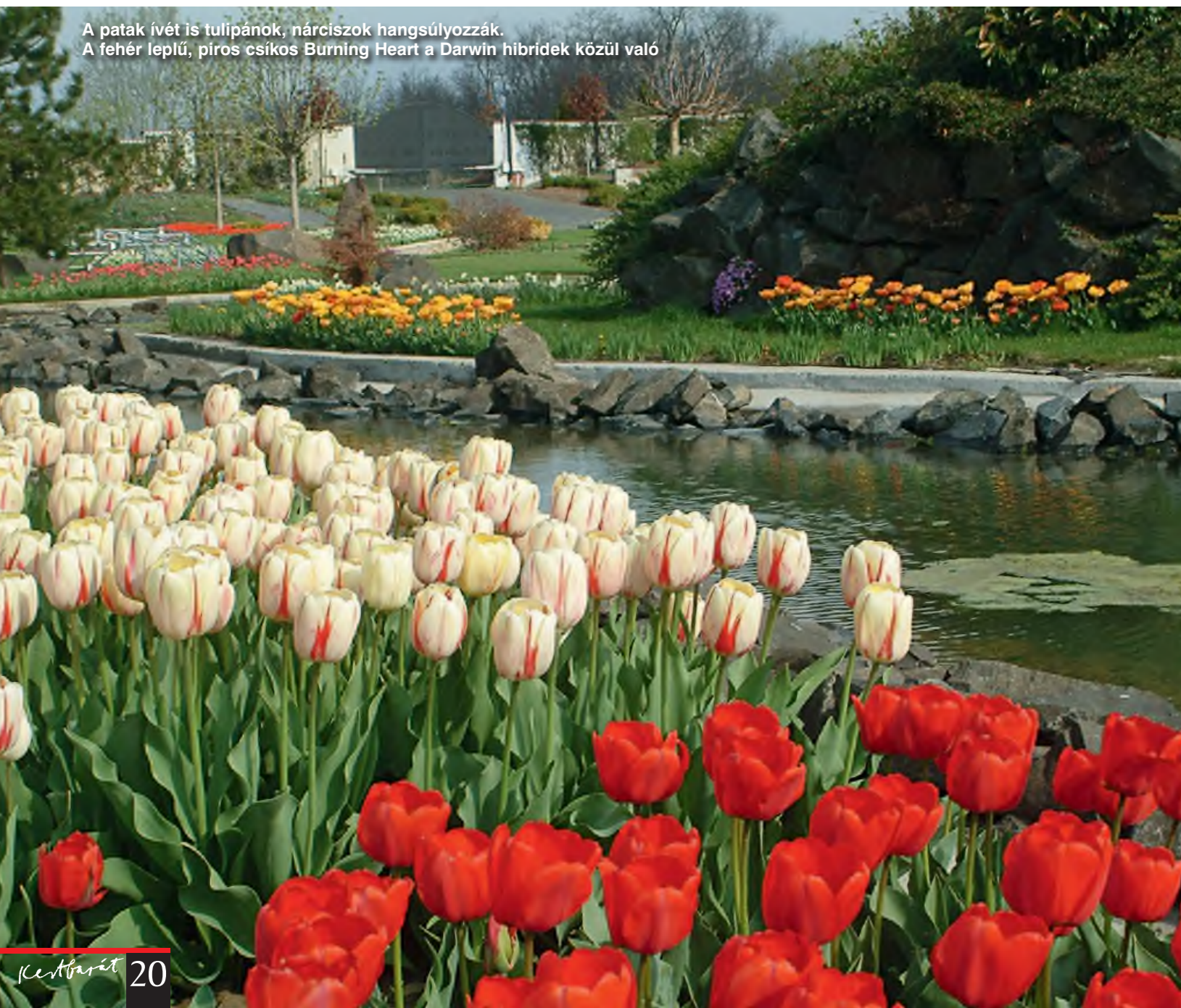
A tulipánok közül a különlegességnek számító *Duc van Tol* fajtacsoportból az *Aurora*, a *Cochenille*, az *Orange*, a *Primrose*, a *Red and Yellow*, a *Rose*, a *Violet*, a *White* és a *Yellow* fajták mellett a hasonlóan értékes *Cottage Maid*, a *Joost van den Vondel*, a *Lac von Rijn*, a *Thomas Morus*, a *Wapen van Leiden*, a *Murillo*, vagy éppen a *Cafe Brun* fajták is nyílnak a kecskeméti kertben. 5,80 eurós hagymánkénti áron vásárolta meg őket a tulajdonos.

Történelmi fajtákat, a *Double Early* fajtacsoportba tartozó *Rex Rubrorum* (1830) és *Rubra Maxima* (1879), a *Single Early* csoportból a *Duchesse De Parme* (1820), a *Mendel* tulipánok közül pedig a *King of The Reds* (1923), is láthatunk.

A történelmi nárciszok közül például a *Tazetta* fajtacsoporton belül az *Ideal* (1906), a *Small Gupped* fajtacsoportból az *Albatros* (1891), a *Trumpet Daffodils* fajták közül pedig a *Golden Spur* (1885) fajta is helyett kapott a kecskeméti kertben.

Megyesi Éva

A patak ívét is tulipánok, nárciszok hangsúlyozzák. A fehér leplű, piros csíkos Burning Heart a Darwin hibridek közül való

A rózsaszín ezer árnyalata az Early Surprise Triumph tulipán virágaiban

Indian Summer a Triumph fajtacsoportból

Versailles kertjében magyarként

A versailles-i palota és kert kora legképrázatosabb alkotása. Párizsból vasúton könnyen elérhető, ne sajnáljunk legalább egy teljes napot áldozni a megtekintésére, de számítsunk rá, hogy jól elfáradunk, és nem leszünk egyedül.

A Versailles (ejtsd: ver-szaj) szó hallatán természetesen nekem is a palota és a kert jut először az eszembe, de két történelmi alak és egy nagyon szomorú esemény is.

Amit nem felejthetünk

Az egyik *Rákóczi Ferenc* (1676–1735), a Nagyságos Fejedelem, talán a legkedvesebb magyar történelmi szereplőm, akitől és akiről kora ifjúságomtól mindent elolvastam. Mindenét – nem keveset – feláldozta hazájáért, alakja a legnagyobbak

közül is kimagaslík. 1713. és 1715. közöttette ott a száműzetés kenyerét XIV. Lajos vendégeként. A francia uralkodó ugyan nem ismerte el magyarországi címeit és jogait, és a spanyol örökösödési háborút lezáró békékből (1713–14) is nagyvonalúan kifelejtették a magyar ügyet, de a fejedelem bizalmas viszonya révén bármikor bemehetett a Napkirálynak. A pompából és a fényből vonult még kerek 20 évi bujdosásra a rodostói faházba. Rákóczi lábnyomait kerestem tehát összeszorult szívvel a palotában és a kertben. A másik személy *XIV. Lajos* (1638–1715) király, az erőszakos, öntelt, parókás piperkőc, akit a franciák – az ő szempontjukból

A Déli parterre színpompás ágyásai

A Nagy Trianon kertje, háttérben a gyászos emlékü Cotellet Galéria

A szabályos alakú ligeteket (boszkek, bosquets) és útjaikat falszerűen nyírt fák határolják

A Piramis szökőkút

Színes virágágyak a Király ligetében

érthetően –, igen nagyra becsülnek, hisz neki köszönhető a mai Franciaország. Hosszú (72 éves!) uralkodása alatt minden nemzetiséget, kisebbséget eltüntetett országából, köztük a kálvinista hugenottákat is leölette, vagy menekülésre kényszerítette, felrúgva a nagyapja által a nantes-i Ediktumban leírt vallásbékét. Bár külpolitikája nem volt mindenben szerencsés, hatalmát, gazdagságát, erejét fitogtatva igyekezett palotákkal, kertekkel, ünnepekkel elképráztatni a világot. Erre kitűnő keretet adott a barokk kor. Napkirálynak hívatta magát, nagy gondot fordított imázsa kialakítására és ápolására. Nos, ennek köszönhetjük Versailles-t is. Az ő magas sarkú, piros bársony topánkáinak nyoma is megjelent lelki szemeim előtt a palota folyosóján, vagy a kert sétányokon.

A szomorú történelmi esemény a Trianoni Békediktátum, amit a versailles-i kert egyik külön álló palotájában írtak alá az I. világháború után. A világtörténelem egyik legigazságtalanabb eseménye kiheverhetetlen veszteségeket és megaláztatást hozott a magyar nemzetre. Itt nem a szereplők lábnyomait kerestem.

Napkirály és aranykor

Mindezek csupán magyar szempontok, a turisták a palotáért és a kertért látogatnak el Versailles-ba, hiszen erről híres; minden a Napkirálynak, Franciaország aranykorához fűződik. Uralkodása alatt országa területén a háborúk dúlta Európához képest béke honolt. Nagy fejlődésen ment keresztül a gazdaság és az ipar, nőtt a lakosság lélekszáma, nagy építkezések folytak, virágoztak a művészetek. Franciaország a földrész vezető országává vált. A mérhetetlen jövedelmű királynak volt tehát miből költenie, hogy udvartartásán és életmódján keresztül érzékeltesse is ezt. Versailles ma Párizs majd százezer lakosú nyugati elővárosa, a főváros központjától mintegy 20 kilométernyi távolságra. Száz évig furcsa viszonyba voltak, hisz hivatalosan Párizs volt a főváros és az ottani paloták (*Louvre, Tuileriák*) a királyok hivatalos székhelyei, de ténylegesen Versailles-ból irányították a hatalmas országot, 1682–1789 között ott volt ugyanis a francia királyok lakhelye. A gazdagság, a hatalom és a pompa az épületeken és a kertben is tükröződött, mindennek a Napkirály abszolút, szinte isteni eredetű hatalmát kellett szolgálnia.

Mocsarak helyére barokk kert

A versailles-i kert egykor a Bourbonok erdős vadászterülete volt. A *XIII. Lajos* (1601–43) idejében épített kisebb vadászkastély volt a későbbi hatalmas építkezé-

Létó szökőkút és medence

sek magja. A munkálatok 1661-ben kezdődtek, a király a kor sztárépítészeit, festőit, szobrászait (*Levau, Le Brun, Hardouin-Mansart*) bízta meg a tervezéssel és a kivitelezéssel. XIV. Lajos szinte művezetőként végigkövette az építkezéseket.

A palotaegyüttest körülvevő kert az épületekkel egyenrangú fontosságúnak tekintette, ezért *André Le Nôtre* neves kerttervezőt bízta meg a kivitelezésével. A kert kialakításának munkái 40 évet vettek igénybe. Nincs is mit csodálkoznunk ezen, hiszen erdőket, legelőket, mocsarakat kellett intenzív barokk kertté változtatniuk. Emberek ezrei dolgoztak, sokszor egész katonai ezredek vezényeltek ki segítségül. Talicskával, kosarakkal irdatlan mennyiségű földet mozgattak meg, főként a vízfelületek kialakításához. A növényeket az ország egész területéről hozták oda.

A kastélyépület nagy terasszal nyílik a 13 kilométer hosszú tengelyű díszparkra, amelyben dísztavak, szökőkutak, pavilók találhatók.

A kertet tervező *Le Nôtre* uralkodójának legkülönlegesebb kívánságait is teljesítette. A Napkirály az ültetendő fák kiválogatásában is részt vett, többüket Itáliából vagy Németalföldről szállították igen nagy méretben és költséggel. Kertészei újabbnál újabb, színes és lehetőleg illatos virágokra vadásztak, hogy a király kedvébe járjanak.

Ötven szökőkút

A háromezer hektáros kert szerkezetével a kastély központi fontosságát szolgálja, és három részből áll: a Kis Park, a Nagy Park és a Vadaskert. Mindegyiküket egyenes utak, hosszú allék sokasága tagolja mértani alakzatokra. Az utak és allék összes hossza 132 km! A palota kerti homlokzatától a végtelenbe fut, a kertből pedig az épület felé irányul a tekintet.

A főhomlokzattal szemben két díszmedence látható. Jelenlegi alakjuk 1685-ből való. Mindkettő szélén négy szoborcsoport, Franciaország négy folyóját, négy nimfát és négy gyermeket ábrázol. Mellettük a

kastély közelében, három irányban pompás, virágokkal beültetett parterre-ágyak húzódnak.

A főtengelyben helyezkedik el a Létó és az Apolló medence. Előbbi Létó legendáját jeleníti meg, amint Zeusz békává és gyíkká változtatta az istennő ellenségeit. Onnan a „Zöld szőnyeg-nek” nevezett 350 méter hosszú és 40 méter széles, szobrokkal és kővázákkal szegélyezett pázsitosík vezet az Apolló medencéhez. Közepén a Napsekerét hajtó Apolló aranyozott bronzból készült szobra emelkedik ki a habokból.

Mögötte kezdődik a Nagy park és a Nagy csatorna (*Grand Canal*), amit 11 év alatt hoztak létre. Hajók horgonyoztak rajta és nagy vízi ünnepek helyszíne volt. A méretei lenyűgözők: a kert tengelyében elhelyezkedő hosszabb ága 1516, a keresztága pedig 1208 méter hosszú, teljes felülete 23 hektár.

A kertben 50 szökőkút készült. Bonyolult és költséges vízvezeték-hálózattal oldották meg a medencék és a szökőkutak vízellátását nagy távolságokról odavezetve a vizet. A kertben 35 km hosszú vízvezeték fut, az összes szökőkút egyidejű működéséhez 3600 m³ víz szükséges.

A felső teraszok alatt a Kis Parkban nagyméretű, nyírt, magas fákkal szegett boszorkék (franciául *bosquets*), magyarul leginkább ligetek sorakoznak. Mindegyiknek más-más a szerkezete, izgalmas építményeket rejtenek. A nevük is különböző: Csillag liget, a Trónörökös ligete, Oszlopos liget, Királynő ligete, Vízi-színház liget, Bálterem liget.

A kert különleges része a kastélytól délre eső jókora mesterséges vízre, a Svájciak tavára lejtő háromhektáros Narancsudvar. XIV. Lajos idejében szobrokkal díszítették, azok most a Louvre-ban vannak. Nyaranként 1055, üvegházban telettetett ládás narancsfát, pálmát, délszaki növényt helyeznek ott el.

Trianonok

A kastélytól 1,5 kilométerre, a park északnyugati sarkában találjuk a Nagy Trianon (*Grand Trianon*) kastélyt, amit XIV. Lajos

A Francia Pavilon és kertje a Kis Trianon közelében

Északi parterre a palota mellett

A Víz sétányát (L'Allée d'Eau) más néven Majmocskák sétányát nyírott örökzöldek, és számos szökőkút díszíti

FRATER ERZSÉBET FELVÉTELEI

Esztelen pazarlás

Az ország kincstárát szinte kiürítették a versailles-i palota építésének költségei. A hosszú éveken át elköltött sok-sok millió frankot sokan esztelen pazarlásnak tartották, de a király senkire sem hallgatott és senki sem kérdőjelezte meg álmai megvalósítását. Mondják, hogy alattvalóinak ellentételezéseként Párizsban hidat (*Pont Royal*) építtetett a Szajnán. Az épület méretét jellemzi az 550 méter hosszú főhomlokzat vagy a legpompásabb helyiség, a 73 x 10,6 méteres, 12,8 méter magas Tükörterem. A Napkirály és utódai rendkívül fényűzően rendeztették be a sok lakosztályt, termet folyosót. A hihetetlen és esztelen pusztítást hozó francia forradalom Versailles-t sem kímélte: 1792-ben a csőcselék a kastély berendezését széthordta, vagy megsemmisítette.

Napoleon, aki császárnak képzelte magát, rendbehozatta és használta, de a későbbi Bourbonok nem sokat tettek érte, többször a lebontását is ajánlották. Jelentőségét vesztve romlott az állaga, végül Lajos Fülöp király 1830-ban a nemzetnek ajándékozta, mondván legyen „Franciaország dicsőséges történelmének múzeumává”.

2005–2007 között ismét elkerülhetetlenné vált a felújítása, amely 15,6 millió dollárba (több mint 3 milliárd Ft-ba) került. Ma Franciaország leglátogatottabb turistacélpontja, közel 10 millióan keresik föl évenként. A köztársasági elnök is igénybe veszi reprezentációs célokra.

építtetett, hogy legyen hova visszavonulnia az udvaroncoktól, nemesektől zsúfolt és hangos Versailles palotából. Híresen szép rózsaszín márványoszlopairól Márvány Trianonnak is nevezik.

Az uralkodó család később is privát lakhelyül használta. Ott, a Cotelie Galéria helyiségben írták alá a magyar történelem letragikusabb eseményét, a trianoni békediktátumot 1920. június 4-én.

Szomszédságában áll a kora klasszicista stílusú Kis Trianon (*Petit Trianon*) kastély, amit 1763–1768 között XV. Lajos (1710–74) híres kegyencnőjének, Madame Pompadournak építtetett, aki nem érte meg elkészültét. Később XVI. Lajos (1754–93) felesége, Marié Antoinette lakta, aki a közelben kis pihenőfalut is kialakított. A falu épületei külső megjelenésük ellenére fényűzően voltak berendezve. Mindkét Trianon

kastélynak külön kertje van, a Kis Trianon mellett botanikus kert is létesült.

Az 1992-től elkezdődött, ma is folyó rekonstrukció eredményeképpen – bár sok minden változott és sok, nem odaillő növényt is elültettek –, a kert jelentős része többé-kevésbé visszanyerte eredeti stílusát és formáját. Csekély képzelőerő kell hozzá, hogy a Napkirály idejébe képzeljük magunkat. A versailles-i palota és kert kora legképrázatosabb alkotása volt, híre gyorsan terjedt a kontinensen. A kortárs és későbbi uralkodók irigykedve szemlélték és igyekeztek utánozni. A barokk építészetre és kertművészetre gyakorolt hatása fölmérhetetlen. A versailles-i kastély és kert az UNESCO Világörökség része.

Kósa Géza

Értenek a virágok nyelvén

„Értünk a virágok nyelvén“ – hirdeti az Ocean Orchids szlovén orchidea-termesztő cég, ahol 37 ezer négyzetméteres üvegházban évenként másfél millió tő virágzó pillikosbort (Phalaenopsis) termesztnek. A házat a Föld hője fűti, 1500 méter mélységből hozzák föl a 60 C-fokos vizet, amely a Phalaenopsis-hibridek neveléséhez szükséges meleget adja.

Pillekosborok színes forgataga az árusító térben

Többféle flamingóvirág-fajtát láthatunk

A függönyszerű szakállbromélia (Tillandsia usneoides) Közép-Amerikát idézi

Színes pillikosbor-fajták

Az Ocean Orchids a Mura-menti Dobronak község határán, a szlovén–magyar–horvát határ közelében helyezkedik el. Impozáns méretű üvegházait a táblák alapján meglehetősen nehéz megtalálni, de a helybeliek szívesen segítenek, akár magyarul is. Az árusító előcsarnokba lépve a pillikosborok színes kavalkádja tárul a szemünk elé. Találunk közepes és nagy virágút, 1, 2, 3 virágszárast, egyszínűt és tarkát, drágább és akciós árut, ki melyet óhajt. De természetesen nem csak ott árusítják a növényeiket, külföldre is szállítanak.

Miniatűr tó buja parti növényzettel

A lándzsarózsa (Aechmea 'Del Mar') hónapokig virágzik

A SZERZŐ ÉS ZOLTÁN FERENC FELVÉTELEI

Mielőtt belemerülünk a vásárlásba, érdemes kissé beljebb kerülni a trópusi kertbe. Két nagy csarnokban trópusi esőerdők és szubtrópusi élőhelyek miniatűr másait hozták létre. Tavak, illetve az egyikben mesterséges vízesés is gondoskodik a paradís levegőről. Sötétben lámpák világítanak nemcsak a látogatók, hanem a növények örömeire is. Láthatunk fatermetű, lágy szárú, kúszó és fánlakó (epifiton) trópusi-szubtrópusi fajokat, amelyek szemlátomást kiválóan érzik magukat. Találkozhatunk jól ismert szobanövényeink testvéreivel és néhány haszonnövényvel is, mint amilyen a vanília, a kávé, a bors, a papaya, az avokádó és a banán. A flamingóvirág (Anthurium) kedvelői sokféle fajtát csodálhatnak meg. Természetesen orchidea is akad bőven, kérdés, hogy éppen akkor melyik virágzik közülük. Csak Phalaenopsis-hibrideket termesztnek eladásra, de abból óriási a választék. Akár magyarul is kérhetjük, mert a dolgozók nemcsak a virágok nyelvén értenek.

Józsa Kata

Viasztök, szívacsstök, lopótök

A termesztett tökfélék egy része amerikai eredetű, mások az óvilági trópusokról kerültek a kertkultúrába. Ez utóbbiak közül mutatunk be néhány fontos táplálék- és haszonnövényt.

A **viasztököt** (*Benincasa hispida*) a rendkívül változatos tökfajok és fajtáik nagy sokaságában is könnyű fölismerni, mert zöld héját letörölhető fehér viaszréteg fedi. Robosztus, kacsokkal kapaszkodó egy-nyári futónövény, több méter hosszú haj-

tásokkal. Nagy, szív alakú, serteszőrös levelei karéjokkal tagoltak. Egyivarú, sárga virágai magánosan, a levélhónaljban nyílnak. Zöldre érő, zömök, gömbölyded, elliptikus vagy hengeres termései több kilósak, de kedvező körülmények és a kínai kertészek gondos nevelése mellett a 15-45 kg-t is elérhetik! A termés jellegzetesége, hogy finoman szőrözött felszíne keszfehéren hamvas, viaszos bevonatú. Vastag, fehér terméshúsa sok sárgás-fehéres magot rejt.

A hazai gasztronómiai kultúra felvirágzásának és a zöldségkertészkedés, a konyhakertek újraéledésének korát éljük. Ma már többen eljutnak mediterrán és trópusi országokba, egzotikus piacokra, és a világ minden tájára elkísérő ismeretterjesztő filmek is sok furcsa élelmiszernövényt mutatnak be. Sokan divatból, mások a kertészkedés iránti szeretetből, vagy pusztán éttrendjük változatossá tétele miatt érdeklődnek a különleges zöldségek és gyümölcsök iránt. A nagyobb zöldségüzletekben, bevásárlóközpontokban és ázsiai boltokban sok egzotikus termék megvásárolható, a szaporodó ökopiacokon, internetes honlapokon pedig sokféle mag és palánta beszerezhető.

A viasztök viaszos, hamvaszöld héja hófehér húst rejt

Az Indiából származó bordás szívacsstök különlegesen hosszú terméseivel tűnik fel a kelet-ázsiai piacokon (Vietnam)

A hengeres szívacsstök levélhónaljban nyíló, nagy, sárga virágai

A bordás szívacsstök 'Lucky Boy' nevű fajtája nálunk is nevelhető

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Óshazája nem pontosan ismert, valószínűleg Jáva és Japán, de Kína trópusi vidékein már több ezer éve termesztik. Ma már Délkelet-Ázsia-szerte – ahol egyenletes a meleg és bőséges a vízellátás –, ezer méter magasságig népszerű tökféle. Támasztékra futtatva, vagy a földön nevelik.

Az éretlen termést főzve, párolva készítik el, a hosszan eltartható, érett tököket hússal, hallal töltve, zsenge, fiatal terméseit nyersen is fogyasztják. Kandírozzák, vagy savanyítják, leveléből, bimbós virágából főzeléket főznek, pörkölt magva kedvelt csemege.

Melegigényes növény, csírázása is csak 12 °C fölött indul meg. A hazai, hosszú, meleg nyári hónapok alkalmasak szabadföldi neveléséhez, amennyiben gondoskodunk bőséges öntözéséről. Aszályos időben kicsi és rostos termések fejlődnek. Tápanyagigénye magas, ezért meghálálja a szerves-trágyázott, jó vízgazdálkodású talajt.

A **bordás szívacsstök** (*Luffa acutangula*) gyorsan növekvő egyéves futónövény. Nagy, szőrös levelei szívés vállúak. Váltivarú növény, hím- és nőivarú virágai is sárgák, késő délután nyílnak. Gyakran feltűnően hosszú (60-270 cm), jellegzetes termésén tíz hosszanti borda fut végig, ezért keresztmetszetben csillag alakú a termése. Megérve a termések szárazzá és keserűvé válnak, szalma-sárga héjuk papírszerűen elvékonyodik.

Indiából származik, de Ázsia-szerte meleg égövi területeken ültetik. Csak fiatal, éretlen termését fogyasztják, mert megérve nagyon keserű és hashajtó hatású. Kínában felaprítva, dobva-rázva párolják, vagy más zöldségekkel keverve ragut készítenek belőle. Japánban főzés előtt folszeletelve megszárazítják. Indiában curryételekbe teszik, vagy bő zsírban sűtik, Indonéziában kókusztejjel főzik.

Rokona a **hengeres szívacsstök** (*Luffa cylindrica*). 15 méter hosszúra növekvő, egy-nyári futónövény, villás elágazású kacsokkal. Szívós szára és szívés vállú, 3-5 karéjú levelei is serteszőrösök. Nagy, sárga levélhónaljban nyíló virágaiból hosszú, hengeres, de nem bordás, hanem sima felületű, zöld, gyakran csíkos termés fejlődik. Zsenge terméseit a bordás szívacsstökhöz hasonlóan fogyasztják, jelentősége azonban mégsem a táplálkozásban van, hanem az iparban. A teljesen beérett termések vastag, száraz, rostos termésfalából, a héj és a fekete magok eltávolítása, majd mosás után, fürdőszivacs, matrac- és nyeregöltő, a préselt rostvázból pedig

Dél-kínai piac tökvásztéka

Kerti cipő és metszőolló

Alig győztük kivárni a tavaszt, élvezzük a kert éledését: megszagolni a pattanó rügyekre, örülni a viruló árvácskáknak, kutakodni, vajon éledeznek-e az évelő növények. Tervezzük meg az idei kerti évünket!

Romeltakarítás

Amint az idő engedi, húzzuk föl a kerti cipőt, vágjuk zsebre a metszőollót és nézzünk körül, mi történt odakint a hosszú téli hónapok alatt? A szemlélődést a „romeltakarítás” követi. Megrongálódott a léckerítés, elöregedett a gypszegély, a fagy megemelte a kerti út lépegető kockáit. Ezek javításával, cseréjével kezdünk, hogy amikor már nemcsak munkát ad a kert, de pihenésre is jut idő, minden szép legyen.

Ratatouille (francia lecsó) szivacstökből

Két padlizsánt felvágunk, megsózzuk, kb. egy óráig állni hagyjuk a szűrőben, majd hideg vízzel leöblítjük és megszártjuk. Fél kiló zsenge szivacstöket felkarikázunk, majd a padlizsánnal, egy piros kaliforniai paprikával, 20 dkg kockételparadicsommal és 20 dkg póréhagymával együtt nagy tepsibe rakjuk. Olívaolajjal meglocsoljuk, megsózzuk, borsozzuk, megszórjuk 2 teáskanányi őrölt korianderrel és 2 gerezd préselt fokhagymával. Többször kevergetve, 220 °C-os sütőben kb. 25 perc alatt pirultra sütjük.

A szivacstökök érett terméseinek száraz, rostos terméshálójából, a magok eltávolítása és tisztítás után fűdőszivacs, matrac- és nyeregtöltő, talpbetét, szandál, kalap, ipari szűrő, tömítő- és szigetelőanyag készül.

A lopótök keményre száradt terméseiből szerte a világon nagyon sokféle tárgy készül, például maszáj tejtartó palack, üzbég dohánypor-tartó edény, vagy kínai fúvós hangszer.

szétmorzsolva illatosak. Egyivarú, a levelek hónaljában magánosan nyíló virágai szétterülő, fehér szirmúak. Szívós, erős, hosszú kocsányokon csüngő termései rendkívül változatos nagyságúak. Alakjuk az egyenes hengerestől a tömzsi, körte- és gömbölyű hasú, egyenes vagy görbe nyakú palackalakúig változó. Felszínük sima, de varacsos is lehet. Barnára érő, néha csíkozott külső terméshála éréskor megfásodik, a kiszáradt, szivacsos terméshús pedig a magokkal együtt eltávolítható, kitisztítható.

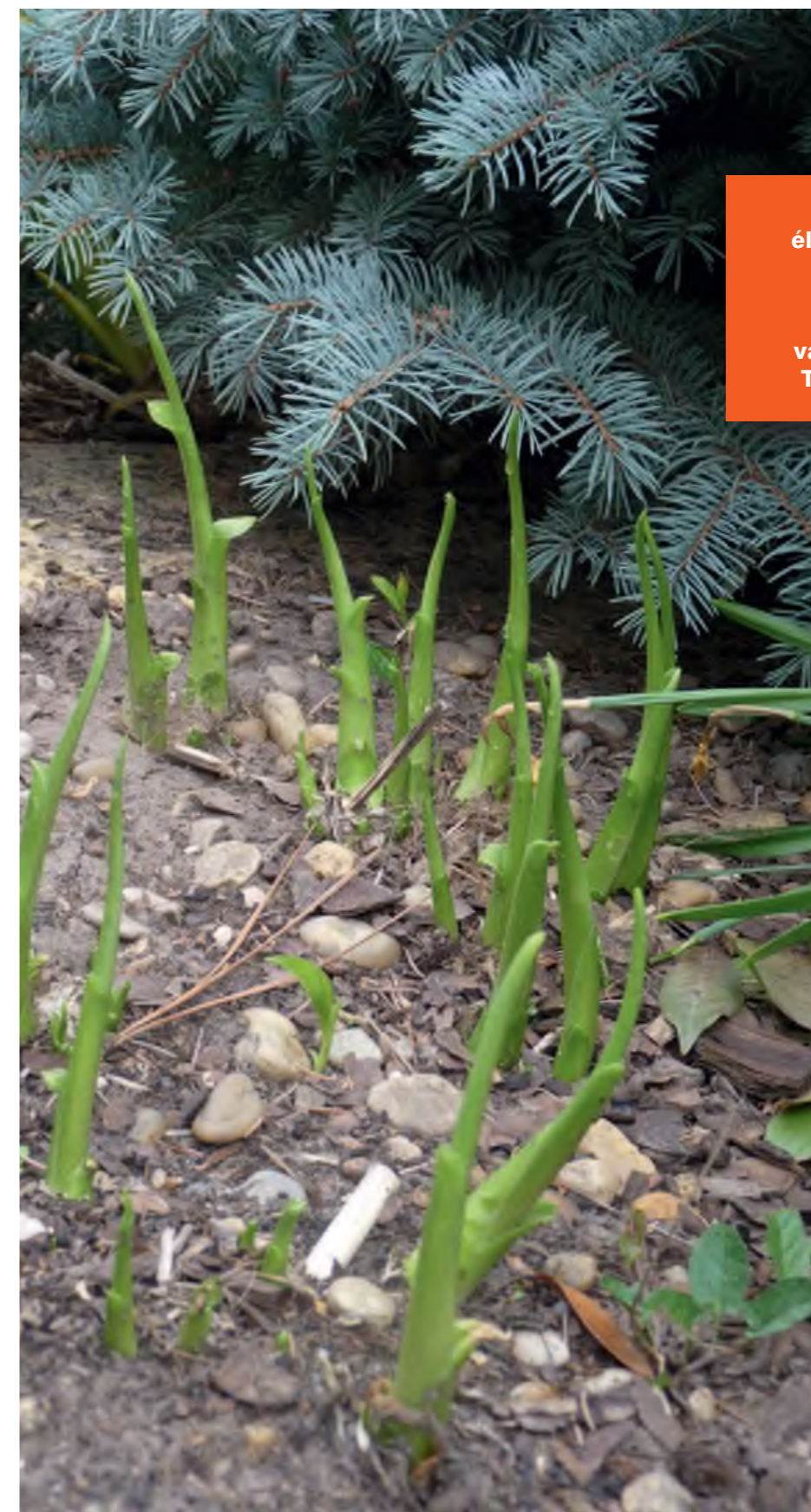
Őshazája Afrika trópusi vidéke, de ma már mindenütt termesztik. Dél-Amerikába is átjutott több mint 2000 éve, valószínűleg az óceán vizén úszva. A kísérletek szerint magvai a 220 napos tengeri út során sem veszítik el csíráképességüket. Fajtáinak fiatal termése nem keserű, hajtása és levele a délkelet-ázsiai konyha kedvelt alapanyaga. Érett terméseinek ke-

mény fala sokrétűen felhasználható. Borlopó, víz-, olaj- és tejtartó palack, evőkanál, ivóedény, tál, kalap, pipa, sőt húros, fúvós és ütős hangszerek, díszfaragványok, Afrikában bennszülött maszk, Új-Guineában hímvesző-tok, Kínában tücsökkalitka készül belőle.

Fény- és melegigényes, támrendszer igénylő növény. Istállótrágyával beforgatott, laza talajba ültessük. A legtöbb vizet terméséréskor, vagyis a legaszályosabb nyári hónapokban, július-augusztusban juttassuk neki.

E különleges tökök ritkán kerülnek nálunk kereskedelmi forgalomba, de megpróbálkozhatunk a nevelésükkel. Magjukat, sok más egzotikus zöldség szaporítóanyag mellett hazai termesztőktől is beszerezhetjük (www.facebook.com/valeyraex).

Fráter Erzsébet

A hengeres szivacstök hosszúkás termése sima felületű, gyakran csíkos, de sohasem bordás. Csak éretlen állapotban, zöld, zsenge korában fogyasztható.

talpbetét, szandál, kalap, ipari szűrők, tömítő- és szigetelőanyag készül. Őshazája Dél-Ázsia, valószínűleg India, ma már Ázsia és Afrika trópusain is elterjedt. Magvából étolaj nyerhető, nedvével asztmát, keléseket, aranyeres csomót, vérhast gyógyítanak, leveleit kiütésekre teszik. A szivacstök meleg- és fényigényes növény. Különösen fejlődése első felében sok vizet kíván, de a nagy páratartalom később is fontos számára, ezért csak öntözött kertekben nevelhető sikeresen.

A **lopótök** vagy **kobaktök** (*Lagenaria siceraria*) kacsokkal kapaszkodó, 10 méter magasra futó egynyári növény, nagy, szívós, enyhén molyhos levelekkel, amelyek

Szellőztessük

A gyeppel is akad bőven tennivaló, a hosszú tél után néha siralmasan fest. Ha sóztuk a kerti utat, akkor kisárgult foltok alakulhatnak ki az utak, járdák mentén, de kutya is okozhat hasonló tünetet. A gyepon maradt, vastag őszi lombtömeg is sárguláshoz vezet, ne halogassuk tovább az összegereblyézését. Az ún. hópenész kialakulásának kedvez a vastag hótakaró és a hosszan tartó hűvös idő. Ugyancsak sárgul, pusztul a levegőtlenségtől szenvedő gyeppel. Segítsünk neki! Tépjük fel az összefilcesedett, elhalt gyepparadványokat akár kézi, akár gépi gyepszellőztetővel. Meg fogunk lepődni a mennyiség láttán! Szerencsére volt elegendő téli csapadék. A lassan olvadó hóból mélyen a földbe szivárgó nedvesség pótolta az őszi hiányt, számíthatunk a friss növekedésre. Márciusban már ki-

Egészségünkre

A kertben termelt fűszerek nemcsak finomak, de egészségesek is. Már néhány tő rozmaring, zsálya, kakukkfű, levendula „megtermeli” az egész évre valót. Milyen finom is volt a hideg napokon a szárítottanyagokból főzött teát kortyolgatni! A félcserjeként növő fajokat a fagyveszély elmúltával visszavághatjuk, így hajtásokkal gazdagon berakódott, sűrűn tömött bokrot nevelnek.

Óvakodjunk a túl mély visszavágástól. A nyáron cserépben tartott fűszereket, petrezselymet, snidlinget, mentát, citromfűvet ültessük friss földbe. A bazsalikommal várjunk, mert melegkedvelő. Amíg a kerti fűszerek szedhetővé válnak, csíráztathatunk bioboltban beszerezhető magokat. Cserép és föld sem kell hozzá, elegendő egy csíráztató tálcát. A csírák fogyasztása vitaminforrás a téltől megfáradt szervezetnek, hisz tartalmazza a növény számára fontos tápanyagokat. A retek-, a rukola-, a hagyma-, a búza-, a zsázsa-, a brokkoli-, vagy a csicszeriborsó-csírák szendvicsekbe, salátákra, levesekbe téve jótékony hatásuk mellett kellemes ízűek.

Hangulatjavítók

Jól teszi az, aki ősszel árvácskát ültet, hisz pompás virágainak kétszer is örülhet. Ha enyhe volt az ősz, és a növényeknek volt idejük alaposan begyökeresedniük a helyükön, akkor az idő enyhülésével máris nyílni kezdenek. De nem is akárhogy! A nagyvirágúak méretes fej-

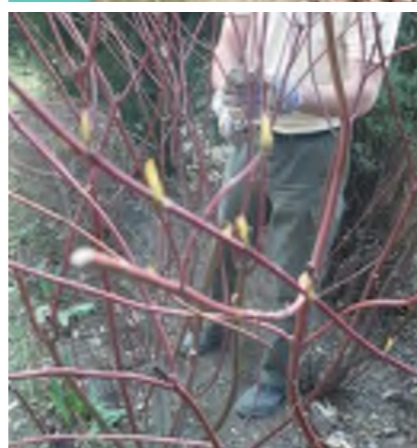
ket bontogatnak, amíg a kisvirágúak megszámlálhatatlan virágtömeggel hívják föl magukra a figyelmet az ébredő természetben.

Jól megszokott sorrendben nyílnak a hagyományos növények. Legkorábban a krókusz, majd a nárcisz, a fürtös gyöngyike, a jácint és a tulipánok. A gyümölcsfák is virágba borulnak.

Mielőtt fölébrednek

Vágjuk vissza a cserjék fagytól károsodott hajtásait, a sérült, letört, beteg ágakat. Figyeljük meg a fák törzsein, a cserjék tövein a kártevők látható jelenlétét, vagy nyomait. Ne feledkezzünk el a lemosó permetezésről. Ilyenkor még könnyen hozzáférünk, takarítsuk ki a cserjesorok alját, ezzel is gyérítjük a kártevőket, felszámoljuk a csigák búvóhelyeit.

Kora tavasszal, még a kihajtásuk előtt metsszük meg a későn nyíló bokrokat, a még gazdagabb virágzásért. A vastagabb ágakat hagyjuk hosszabbra (6-8 rügy), a vékonyabbakat rövidebbre (2-3 rügy). Kora tavaszi metszést igényelnek a díszes vesszejű cserjék, így a somfajták is, hogy télre kellő számú szép hajtást neveljenek. A lombfakadás előtt nyíló cserjéket csak elvirágzásuk után metsszük.

Házunk tája

Mielőtt nekilátnánk a vásárlásnak, nézzük meg, miként telelték az ősszel behordott növények. Az enyhülő időben fokozatosan hozzuk elő a dézsás növényeket, a leandert, az olajfát, a tölcsérjázmint, a murva-fürtöt és a citrusféléket. Amelyik kinőtte a cserepét, azt ültessük át nagyobb edénybe, friss földbe, öntözzük, és fokozatosan szoktassuk a napsütéshez. A hajtásúcsokat csípjük vissza, a beteg leveleket, száraz hajtásokat szedjük le és vágjuk vissza. Amikor fejlődésnek indultak, kapjanak tápoldatot.

A hortenziák színét a talaj savassága, vagy lúgossága befolyásolja. Savanyú talajban a virágok kéken, meszes talajon pi-

rosan vagy rózsaszínűen nyílnak. A fehérek a semleges talajt kedvelik. A hortenziák átültetéséhez érdemes kész talajkeveréket vásárolni.

Készítsük elő ültetésre az ősszel fölszedett dáliagumókat. A kert legnaposabb részébe tegyük őket.

Az átteleltetett muskátlik, fuksziák fénysegregény helyen hosszúra nyúlt hajtásait bátran törjük, vagy vágjuk vissza rövidebbre, hogy megerősödjének és elágazódjanak. A csüngő típusokat ültessük ámpolnás edénybe, de amíg az éjszakák hidegek, vigyük őket zárt helyre.

A saját magvetésekből kikelt palántákat tűzdeljük nagyobb edénybe, hogy mire elérkezik a kiültetés ideje, addigra jól megerősödjének.

Összeállította: Merényi Alexandra

Az én kertem mindig zöldebb!

Volldünger® termékcsalád

A termékeket keresse a gazdaboltokban!

www.kwizda.hu Kwizda

Hold- naptár

2013. március- 2013. május

MÁRCIUS	Gertrúd, Patrik Sándor, Ede József, Bánk	Levegő
17. Vasárnap		
18. Hétfő		
19. Kedd		
20. Szerda	Klaudia, Mór Benedek, Bence	Levegő
21. Csütörtök		
22. Péntek	Beáta, Izolda Emőke	Levegő
23. Szombat	Gábor, Karina	Levegő
24. Vasárnap		
25. Hétfő	Irén, Írisz, Irina Emánuel, Dusan	Levegő
26. Kedd		
27. Szerda	Hajnalka, Lídia Gedeon, Johanna	Levegő
28. Csütörtök		
29. Péntek	Augusta, Jónás Zalán	Levegő
30. Szombat		
31. Vasárnap	Árpád, Benő, Húsvét	Levegő
APRILIS		
1. Hétfő	Hugó, Húsvét	Levegő
2. Kedd	Áron, Ferenc	Levegő
3. Szerda	Buda, Richárd	Levegő
4. Csütörtök	Izidor	Levegő
5. Péntek	Vince	Levegő
6. Szombat	Vilmos, Biborka	Levegő
7. Vasárnap	Herman	Levegő
8. Hétfő	Dénes, Váler	Levegő
9. Kedd	Erhard, Csombor	Levegő
10. Szerda	Zsolt	Levegő
11. Csütörtök	Leó, Szaniszló	Levegő
12. Péntek	Gyula, Oxána	Levegő
13. Szombat	Ida	Levegő
14. Vasárnap	Tibor, Maxim	Levegő
15. Hétfő	Anasztázia, Tas	Levegő
16. Kedd	Csongor, Joakim	Levegő
17. Szerda	Rudolf, Klara	Levegő
18. Csütörtök	Andrea, Ilma	Levegő
19. Péntek	Emma	Levegő
20. Szombat	Tivadar, Odett	Levegő
21. Vasárnap	Konrád, Zsombor	Levegő
22. Hétfő	Csilla, Noémi	Levegő
23. Kedd	Béla, Egon	Levegő
24. Szerda	György	Levegő
25. Csütörtök	Márk, Márkó	Levegő
26. Péntek	Ervin, Tihamér	Levegő
27. Szombat	Zita, Mariann	Levegő
28. Vasárnap	Valéria, Nimród	Levegő
29. Hétfő	Péter	Levegő
30. Kedd	Katalin, Kata, Kitti	Levegő
MÁJUS		
1. Szerda	Fülpö, Jakab	Levegő
2. Csütörtök	Zsigmond, Zoé	Levegő
3. Péntek	Tímea, Irma	Levegő
4. Szombat	Mónika, Flórián	Levegő
5. Vasárnap	Gyöngyi, Gottárd	Levegő
6. Hétfő	Ivett, Frida	Levegő
7. Kedd	Gizella, Bendegúz	Levegő
8. Szerda	Mihály, Győző	Levegő
9. Csütörtök	Gergely, Alberta	Levegő
10. Péntek	Ármin, Mira, Pálma	Levegő
11. Szombat	Ferenc, Fábusz	Levegő
12. Vasárnap	Pongrác, Johanna	Levegő
13. Hétfő	Imola, Szerváz	Levegő
14. Kedd	Boniác, Julianna	Levegő
15. Szerda	Zsófia, Szonja	Levegő
16. Csütörtök	Botond, Mózes	Levegő
17. Péntek	Paszkáli, Andor	Levegő
18. Szombat	Erik, Alexandra	Levegő
19. Vasárnap	Ivó, Milán	Levegő
20. Hétfő	Bernát, Felícia	Levegő
21. Kedd	András, Konstantin	Levegő
22. Szerda	Júlia, Rita	Levegő
23. Csütörtök	Dezso, Renáta	Levegő
24. Péntek	Eszter, Eliza	Levegő

Telihold Fogyó hold Újhold Növő Hold
 Kos Bika Ikrek Rák
 Oroszlán Szűz Mérleg Skorpió
 Nyilas Bak Vízöntő Halak

Levegő – olyan zöldségeket érdemes vetni, ültetni, szedni, aminek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)

Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, aminek a „termése” fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)

Virágnap – disznóvényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, gondozni, aminek a virága fogyasztható (pl. brokkoli)

Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, ahol a gyökér maga a termés (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó

Föld alatti kártevők ellen érdemes védekezni

Föld felett élő kártevők ellen érdemes védekezni

Metszés

Kert előkészítése, ásás, talajlazítás

Gyógynövények vetése, ültetése, ezek főszedése. A növények gyógyhatása fokozott

Vermélni, raktározni e napon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására kedvező az idő

Favágás, kedvező a fát ezeken a napokon vágni, amennyiben további megmunkálásra szánjuk

Csigairtas! Ezek a csigák elszaporodása elleni védekezés napjai

Oltás, nemesítés, szemzés

Gombatermesztő közegek kezelésére, oltására, gombatermesztésre kedvező idő

Növények átültetése ezeken a napokon javasolt – a gyökérképződés hatékonyabb

Semmiképp ne végezzünk átültetést, kedvezőlen hatások a gyökérképződésre. Viszont, érdemes gyomlálni

Ne vermejjünk, raktározzunk, vagy rakjuk át raktározott terményeinket, rothadásveszély

Locsolás, a talaj vízmegtartó és a növény vízfelvevő képessége hatékonyabb

Tápanyag-bejuttatás a földbe, trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása

Kerti tavak karbantartása, rothadt növényektől érdemes megszabadítani, azok télielése, valamint nagy vízigényű növények ápolása

Gyepesítésre, fűmagvetésre, hiányzó gyeprész pótlására ezek a napok javasoltak

Fűnyírás napjai

Gyümölcsszedés napjai – ilyenkor a lé- és ízirtalom fokozottabb

Bátran kísérletezzünk

A jól bevált, megszokott, mindenütt termesztett zöldség- és gyümölcsfélék mellett színesítsük kertünket néhány egyedi, különleges fajjal.

Saját készítésű palántaföld

Bár ma már se szeri, se száma az árudákban kapható kész földkeverékeknek, a zöldségpalánták igényeit nem biztos, hogy maradéktalanul kielégítik. A legtöbb külföldről érkező földkeverék alapanyaga a fehér (felláp) tőzeg, amit a Baltikumban (Lettországban, Litvániában) bányásznak. Előnyük a rostos, laza szerkezet, de tápanyagot nem tartalmaznak, és nagyon savanyúak, ami a zöldségpalánták számára kifejezetten hátrányos. Érdemes tehát az egyes zöldségfajok talajigényét figyelembe véve magunk készítenünk a palántaföldet.

A palántaföldhöz soha ne használjunk kerti földet, mert az kártevőket, kórokozókat, gommagvakat tartalmazhat, amik a fiatal, érzékeny növény kezdeti fejlődését gátolják. Vásároljunk semleges kémhatású, hazai tőzegtányákból származó barna tőzeget, amit a növény igényének megfelelően

keverünk egyéb anyaggal. Jó, ha a földkeverék komposztált szarvasmarhatrágyát is tartalmaz. A levegős szerkezet kialakítása érdekében keverjük 10 százalékban perlitet vagy mosott folyami homokot a tőzeghez.

A tápanyagigényesebb paprika, paradicsom, uborka és dinnye neveléséhez magas foszfortartalmú tartós hatású műtrágyát is adhatunk a közeghez, literenként 2-3 grammot. Ez segíti a gyökérvégződést, nem perzseli a fejlődő gyökereket, mert nem dúsul föl hirtelen a talajban. A saláta- és káposztaféléknél az adagjuk kisebb, 1-2 gramm/liter legyen, komposztált szarvasmarhatrágyát tartalmazó földkeveréknél pedig elhagyható.

A palántaföldet nagyméretű, 10-12 literes vödörben keverjük össze, a hozzávalókat lehetőleg pontosan mérjük ki. Különösen a műtrágya adagjára figyeljünk.

Korai karalábé

Március végétől ültethetjük fejlett palántáról szabadföldbe a karalábét. Ehhez február közepén kell elvettünk a magokat, lehetőleg cellás műanyag tálcába. Fűtetlen fóliába már 1-2 héttel korábban ültethetünk. Korai termesztésre, illetve hajtatásra a kis lombtömegű, kisebb gumójú fajták jók. Ilyen a *Szentesi fehér*, vagy a *Szentesi főlías kék* fajta, aminek kékeslila gumója kis lapított gömb alakú, fásodásra, repedésre nem hajlamos, és már májusban, júniusban szedhető. A sortávolság 25-30 centiméter, a tőtávolság pedig 15-20 cm legyen, szabadföldön inkább a nagyobb értékeket célozzuk meg.

A korai karalábét melegigényes zöldségfélék, paradicsom, paprika, tojásgyümölcs előveteményeként ültethetjük. Jól megfér a szintén korán vetett zöldborsó és hónapos retek, fejes saláta mellett. Napfényes helyet, tápdús talajt kedvel. Vízigényes, ezért száraz időben gyakran öntözzük, hogy vajpuha legyen, amit aztán nyersen is fogyaszthatunk, nem is beszélve az első, zsenge karalábéből főtt levesről.

Articsókát a kertbe!

Bár az articsóka a Földközi-tenger melléki mediterrán térségben őshonos, kis odafüggyeléssel, téli takarással, vagy a fölszedett tövek teletetésével a kiskertekben nálunk is sikeresen termesztendő zöldség-, dísz- és gyógynövény. Hidegtűrő faj, nem szereti a túl nagy meleget; a tartós kánikula a fogyasztásra alkalmas, zsenge virágkezdemények gyors előregedéséhez vezethet, azaz rágóssá válhat.

Az articsókát vethetjük magról, vagy szaporíthatjuk rügydugványozással, tőosztással a márciusban kibontott tövekről. Mély karógyökeret fejleszt, ezért a talajt is mélyen, 40-50 cm-es rétegben készítjük elő, és bőségesen dolgozzunk a talajba szerves anyagot, lehetőleg már az ősszel.

Az articsóka magját áprilisban állandó helyre vethetjük: a tökfélékhez hasonlóan, 3 magot egy fészekbe, 4-6 cm mélyre. Tebélyes növény, akár 150 centiméter magasra és egy méter szélesre is megnőhet. A többi növénytől legalább egy méter távolságra vessük, próbaként csak egy-két fészket. A magokat vetés előtt áztassuk, és egy-két héttig tartsuk nedvesen, előcsíráztassuk. A kikelt növények közül csak a legfejlettebb tövet hagyjuk meg. Az articsóka az első évben gyökérzetet és tőlevélrózsát fejleszt, a zsenge virágrügy a második évtől szedhető. Sok vizet igényel, ezért a vegetációs időszak alatt rendszeresen öntözzük, tápoldatozzuk. Különösen magas a foszfor- és kalciumigénye.

A bimbókat júniustól szeptember közepéig szedhetjük, amikor rügyeinek külső levélkéi

kezdenek kipattanni. A fejlett töről évenként akár 11-13 virágkezdeményt is betakaríthatunk. A leszedett termés hűtőszekrényben 1-2 hétig tárolható, blansírozás után fagyasztható.

Többnyire párolva, húspótlóként fogyasztjuk, a spárgához hasonlóan tejszínes-sajtos mártásokkal, vagy csőben sütve készíthetjük el, de pizzafeltétként is kiváló. Alacsony szénhidrát- és zsírtartalma, magas ásványianyag- és vitamintartalma miatt egészséges. A leveléből készített főzet májbetegségeket, magas vérnyomást, érmeleszesedést, cukorbetegséget, vese- és hólyagbántalmakat gyógyít. A levelek friss levét külsőleg bőrkiütések és ekcéma kezelésére használhatjuk.

Összeállította: Pap Edina

JÓ FÖLD

ORCHIDEAFÖLD AKCIÓ!

Termékünkre most 20% kedvezményt adunk!
Minden 5l-es kiserelésű Orchidea Földünkhöz 2db Orchideacserepet ajándékozunk Önnek!
A részleteket keresse weboldalunkon!
*2013.március 21-től, április 20-ig tart,
az akció csak a webes rendelésre érvényes!

www.jofold.hu

5L
960Ft
Eredeti ár:
1200Ft

Salátát ültetünk

A házikertekben egész évben termesztünk salátát, kezdő kertészek is bátran belevághatnak. Ennél a növénynél ne ragaszkodjunk mereven dédszüleink módszereihez. Az idő halad, a fajtaválaszték bővül, nem szeretünk permetezni, ráadásul a fejes saláta mellett az új salátatípusokat is szívesen kóstolgatjuk. A teljesség igénye nélkül említjük közülük a tölgylevelű salátát, a római salátát, vagy a batáviasaláták sorát, természetesen a madársalátáról és a jégsalátákról sem feledkezve el.

Salátafélék ezerféle változata

Római salátaszív

Jégsaláta

Zöld és piros batáviasaláta

Zöld és piros tölgylevelű saláta

Nemcsak a madaraké

Bár a madársaláta botanikailag máshová tartozik, mégis sokan a saláták közt tartják számon. Számos salátakeverékben megtalálható, jelentős a vas- és egyéb mikroelem-tartalma. Házikertekben főleg a tavaszi és őszi időszakban nevelhető.

A madársaláta palántáit a többi salátához hasonlóan sekélyen ültessük, hogy megelőzzük a rothadásukat

A salátafélék közt a fejes saláta a legelterjedtebb, legismertebb típus. Főleg tavasszal termesztjük. Idővel azonban a fajták, fogékonnyá válnak a kórokozók és a kártevőkkel szemben. Egyetlen ellenszörünk a fajta ellenálló képességének fokozása. Az új fajták a hiedelmekkel ellentétben nem íztelenebbek, sőt, gyakran a régi fajtánál sokkal finomabbak.

Legendás, közismert fajta a *Santor*. A kora tavaszi ültetésektől a nyár elejéig folyamatosan vehető, és megbízhatóan jóízű leveleket fejleszt. A nyári időszakban – a kifejezetten nyári termesztésre javasolt fajták kivételével –, a régi tavaszi fajták hamar magyszárba szökkennek. A tavaszi *Hungarina* fajtát emeljük ki közülük.

A tölgylevelű saláták Magyarországon még alig terjedtek el, csak a francia konyhát kedvelő inyencek ismerik. A piros és a zöld levelűek egyaránt bármilyen ételhez

bátran használhatók a fejes saláta helyettesítőjeként. Ízvilágukat tekintve nem különböznek, díszítőértékük viszont hatványozott. A hazai körülmények közt kiválóan termelhetők. A forgalomban lévő fajták közül a *Kiribati zöld* és a *Murai piros* a legelterjedtebb.

A római saláta sötétzöld, hólyagos, erős leveleivel az egyik legjobb beltartalmi értékű saláta. Vastag bőrszövetének köszönhetően hosszan megőrzi a minőségét. A salátaszíveket lédús, roppanós állaga és édes íze miatt régiesen cukorsalátának is nevezték.

Ha étteremben Cézár-salátát rendelünk, jó, ha tudjuk, hogy a valódi Cézár-saláta római salátából készül, semmiképp sem fejes, vagy jégsalátából, mint ahogy gyakran helyettesítik. A fejet nevelő fajtáktól a szendvicsekbe felhasználható nyitott típusokig minden méretben és eltérő színekben kapható. Az utóbbiak közül a legismertebb a *Claudius* fajta, amit szinte az egész időnyben termesztünk.

Jóllehet Magyarországon kevésbé ismert, a batáviasaláta számos környező országban (Horvátország, Bulgária, Szlovénia) csaknem kizárólagosan fogyasztott salátaféleség. Ebből a salátatípusból nemesítették Amerikában a jégsaláták legelső fajtáit. A fejes salátához, a tölgylevelű salátához, valamint a római salátához hasonlóan a legrégebbi termesztett salátatípusok egyike. Roppanós, lédús, enyhén hólyagosított levelei hatalmasra nőnek. Rendkívül finom ételt készíthetünk belőle, főleg ha tökmag-, vagy olívaolajjal és bazzamecettel megbolondítjuk.

A kertben nagy térállásba ültessük. Akkor sem keseredik, ha magyszárba megy, vagy ha a fej eléri az egy kilogramm körüli méretet. A fajtaválasztékból az év minden szakára választhatunk biztonságosan termesztetőt szabadföldre, de akár hajta-

sásra is. A nyári íz-nosztalgiazás legmegbízhatóbb mestere a tavasszal és a nyár végén ültethető *Imagination* fajta, a kertek üde színfoltja.

A jégsaláta – bár a nevében a hidegtűrést sugallja –, nem igazán szereti a fagyos és fényben szegény időt. Épp ellenkezőleg. Tavaszi és nyár végi ültetésből sikerrel termesztethető a *Silvinas*, amíg nyáron inkább a *Santarinas* fejlődik megbízhatóan. Természetét tekintve a fejes salátához képest „las-

sú”, de lédúsága, ropogóssága kárpótol mindezt.

Ha salátát ültetünk, tápkockában, vagy tálcában neveljük a palántát. Fontos, hogy az ültetéskor ne sérüljön a saláta gyökérrendszere. Lehetőség szerint pillírozott, azaz a könnyebb vethetőség érdekében bevonattal ellátott magot vessünk, amit tapasztalunk a jól benedvesített, tápanyaggal feltöltött palántaföld, vagy tőzgehenger tetejére. A salátapalánta a fény függvényében

fejlődik. Minél több a fény a növény számára (a sziklevelek és a valódi levél megjelenése után), annál szebben fejlődik a palánta. Ne ültessük mélyre, az rothadáshoz vezet. Elegendő, ha a saláta fehér gyökereinek 2/3-a kerül a földbe. Ha préselt kockában, vagy tőzgehengerekben nevelünk, akkor a salátagyökérzet harmada kerüljön a földbe. Így egész évben egészséges és finom salátát kaphatunk.

Tóth Kamill

A www.lovemysalad.com,
vagy a www.salatazz.hu
lapokon
bőséggel találunk salátás
recepteket.

SPECIÁLIS MÜTRÁGYÁK-SZOBA, BALKON ÉS KERTI NÖVÉNYEKNEK

BiOPON

Magyarországi forgalmazó:
SUNI Service Universal Kft.
www.suni-kft.hu

www.biopon.eu

TÁPRUDAK FOLYADÉK GRANULÁT

A medvehagyma

Április végén-május elején a mecseki erdőket járva különleges élményben lehet részünk. Az erdő alját selymes, fehér szőnyeg borítja, a levegőt pedig finom hagymaillat fűszerezi. Igen, a medvehagymáról van szó. A medvehagyma természetesen nemcsak a Mecsekben, még a Gerecsében és a Bakonyban is megtalálható.

Túrázóknak elsőként a mecseki Melegmányi-völgyet javaslom. Mésztufa lépcsői a bükk Menyasszonyfátyol-vízéséhez hasonlatosak. A bakonyi Burok-völgy is közkedvelt „medvehagymás” túraútvonal. A védett területek kivételével hazánkban még nem tiltott a gyűjtése. A természetes hazai medvehagyma-állomány védelméért tövenként csak egy levelet szedjünk le, így a hagyma virágozhat, és elszórhatja magjait.

A medvehagyma (*Allium ursinum*) az amarilliszfélék családjába tartozó faj. Népies nevei: kígyóhagyma, poroszhagyma, sajamas, salamás, sarima, sási-hagyma. Élvelő növény, nedves, árnyas erdőkben érzi jól magát, az enyhén savas talajt kedveli. Erősen fokhagymaillatú levelei kora tavasszal jelennek meg, és nyár közepére elszáradnak. Április végén-május elején virágzik. Hazánkban főleg a gyertyános, tölgyes, vagy bükkös erdők aljnövényzetében nő

megesen. Március elejétől már láthatók a hajtásai.

Fehér, megnyúlt, buzogány alakú (45 mm hosszúra és 5 mm vastagra hízó) hagymájából rendszeren két nagy, tojásdad, hosszú nyelű, a végén kihegyesedő, 15-25 cm magasra emelkedő tőlevelet hoz.

Virágrügyeit két hártyszerű, barna buroklevél védi. A kinyílt virágok hófehérek, háromszögletű tőkocsányon, tömött ernyőkben nyílnak.

Molnár Péter

Illatos és ízletes

A növény onnan kapta a nevét, hogy előszeretettel fogyasztják a barnamedvék, még a föld alól is kiássák, de a vaddisznók is kedvelik. Virágszára és levele emberi fogyasztásra is alkalmas. A fokhagymától eltérően ennek elsősorban a leveleit fogyasztjuk. Értékes kora tavaszi zöldje időben és beltartalmában is minden primórt megelőz, sok vitamint és nyomelemet tartalmaz. Legfőbb erénye, hogy a fokhagyma koleszterincsökkentő, baktériumölő és értisztító hatása a medvehagymában többszörösen megtalálható, „illatanyaga” viszont a fokhagymáéhoz képest elenyésző, sokkal kevésbé maradandó, ezért bátran, nagy mennyiségben, kúraszerűen is fogyasztható.

Nyersen feldarabolva vajjal kenyerre szórhatjuk, vagy salátákhoz keverhetjük. Leveseket, burgonyás ételeket fűszerezhetünk vele, vagy főzhetünk belőle medvehagyma-krémelevest, illetve a hűtőszekrényben tárolható pestóként (olajjal, parmezán sajttal, sóval és magokkal összeturmixolva), ami rizses és tésztaételek szószaként is finom. Jellegzetes erős illatát ételekbe keverve elveszíti, így kellemes aromát ad az ételeknek. További felhasználási lehetőség, ha a spenóthoz hasonlóan főzelékként készíthetjük el.

Eltartható aprítva, sóval összekeverve, olajban, de a legegyszerűbb, ha lezárt nejlonzacskóban lefagyaszthatjuk.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Szívvvel, lélekkel

A szívvel, lélekkel vezetett LavandArt kertészeti árudában jártunk Albertirsán. Pap László és felesége, Zita 2009 tavaszán nyitott árudát a 4-es út mentén, Pest megyében, Albertirsa szomszédságában.

Kedves növényükről, a levenduláról neveztek el vállalkozásukat, és azóta is nagy figyelmet szentelnek neki. Többféle változatban és méretben kapható náluk, illetve a hangulatosan berendezett, régi parasztházból kialakított eladóteret is kellemes levendulaillat lengi be. Minden kapható náluk, ami levendula: levendulás csokoládé, receptkönyv, levendulával díszített kerámiaák, ajándéktárgyak.

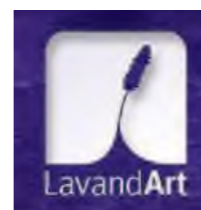
Növényválasztékukat úgy alakítják, hogy a belőlük épülő kert öröm, és ne teher legyen: kevés gondozással, és jól működjön. Széles a kínálatuk díszfákból, törpefenyők-ből. Kerti kiegészítő termékekből (pl. fűmag, műtrágyák) a kipróbált, bevált, ugyanakkor megfizethető termékeket forgalmaz-zák. Kertünkkel kapcsolatban szakszerű, gyakorlatias tanácsokat kaphatunk náluk. Bő a választék agyagcserepekből, kas-pókból. A természetesség jegyében a mű-anyag edények helyett inkább azok mel-llett teszik le a voksot, mondják. Ugyan-csak az ökotudatosság jegyében az or-szágból egyedülálló módon visszavásá-rolják vevőiktől a műanyag konténereket, és újrahasznosítják azokat.

Bár a tavaszi növényvásárlási láz idején tel-jes felkészültséggel várják vásárlóikat – balkonnövények, mediterrán, dézsás növé-nyek, muskátlik és egynyári virágok széles választékát tartják –, mégis azt javasolják mindenkinek, hogy térjenek be hozzájuk máskor, akár nyáron vagy ősszel is, hiszen növényválasztékuk akkor is bőséges. Nem érdemes mindent a három tavaszi hónapba besúríteni, vallják. A konténer-

számukra ahhoz, hogy biztonsággal be-gyökeresedjenek, felkutassák a talaj mé-lyebb rétegeiben lévő nedvességet.

A kedves, barátságos kiszolgálásnak, csa-ládias hangulatnak gyorsan híre ment, szinte az egész országból, sőt a határon túlról is érkeznek vásárlók. Személyes kapcsolat kialakítására törekednek vevőik-

LavandArt Kertészeti kis- és nagykereskedés

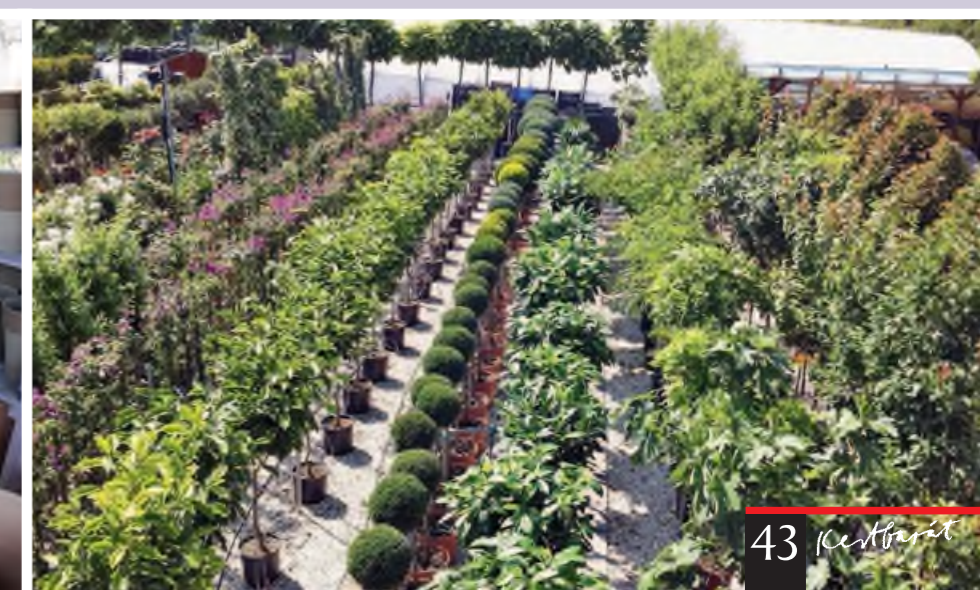
Albertirsa, Bicskei út 52. (A 4-es főút 52-es kilométerénél)
www.lavandart.hu
E-mail: info@lavandart.hu, lavandart@lavandart.hu
Tel.: (+36)-(20)-598-9900. Fax: (+36)-(53)-999-295
A nyitvatartásról a kertészet honlapján tájékozódhatunk.

ben nevelt, lelkiismeretesen öntözött, gon-dozott növények akár a nyári kánikulában is biztonsággal ültethetőek. Ültetési „tilalmi” időszak csupán azokra a téli napokra vo-natkozik, amikor fagyott a talaj. Ugyanakkor felhívják a kertbarátok figyelmét arra, hogy a nyáron, illetve a tavasszal vásárolt növényeket ne hagyják magukra a nyári forróság idején, hiszen néhány hét, de sok esetben több hónap sem elegendő

kel, még a legnagyobb elfoglaltság idején is jut idő a jó szóra, vagy a nyári melegben frissítőre, kávéra. Az árudákat minősítő szervezet, a MAKERT is elismerte hozzáértésüket: már megalaku-lásuk évében elnyerték a Kiváló Áru címet. Szeretettel várnak minden kertbarátot!

Algeier Wendy
(x)

A hamvas vincellérbogár

Először is leplezzük le, hogy miért hívják így ezt az ormányos bogarat. Hamvas, mert a bogár testét pikkelyek és szőrök borítják, amik a tor és a szárnyfedők fekete alapszínét

szürkessé, hamvassá teszik. A vincellér kifejezés pedig a szőlőtermesztéshez, borkészítéshez értő szakember régies neve. Nos hát a hamvas vincellérbogár annyira ért a szőlőhöz és a borhoz, hogy kora tavasszal, rügyfakadáskor megkeresi a szőlőtőkét és megeszegeti a rügyeket, így leszűretel helyettünk. Hát, jobban örülnénk, ha nem értene hozzá.

A kifejlett bogár kb. egy cm hosszú. Szárnyfedői összenőttek, hártványos szárnyai nincsenek, így nem tud repülni, csak gyalogol. A nappal a talaj felszínén, a rögök alatt tölti, ettől gyakran sárossá válik, s így sokszor alig ismerjük fel, csak azt látjuk, hogy a rögök elindulnak, mozognak. Este előbújik, s jól belakmározik az éppen fakadó, bomló rügyekből. Nem válogatós, a szőlőn kívül a

gyümölcsfák felső rügyeit, az éppen kikelt, pici mákleveleket, a talajból előtörő spárgahajtásokat, és a szamóca leveleit is szívesen fogyasztja.

Két évig él, az első telet lárva alakban, a második telet pedig kifejlett bogár alakban a talajban tölti. Nemcsak a kifejlett bogarak károsak, hanem a lárvájuk is. A kifli alakban görbült, csontszínű, kb. egy cm-es kuka-

A hamvas vincellérbogár főleg a szőlősgazdák életét nehezíti meg, hiszen a szőlőrügyeket rágcsálja. De nemcsak a szőlőültetvényekben, hanem a házikertben is találkozhatunk velük.

BODÓRJANOS FELVÉTELE

Színezd ki!

cok mindenféle gyökeret megrágnak, és ha már a szőlőben élnek, természetesen a szőlőt, leggyakrabban azonban a lucernatáblában garázdálkodnak. A lucerna gyökérnyakába, vastagabb gyökereibe csatornaszerű járatokat rágnak, ettől a növény el is pusztul.

Régen, amikor sokkal nagyobb területen termesztettek lucernát, azt javasolták, hogy ne telepítsenek szőlőt lucernatábla közelébe. Védekezéséppen a lucernatábla köré meredek falú árkot ástak, hogy a repülni nem tudó, mászó, gyalogoló bogarak abba belepottyanjának, és csapdába essenek. Ott azután a baromfiikkal megetették, vagy összegyűjtötték őket.

Molnár Mária

CORVINUS DÍSZKERT 2013

Kertészeti Szakkiállítás és Vásár

Április 26-28.

CORVINUS

TÖBB, MINT EGY VIRÁGOS HÉTVÉGE!

ÍZELÍTŐ PROGRAMJAINKBÓL:

Corvinus Díszkert Tavaszi Ifjúsági Virágkötészeti Verseny,

Környezettudatos sarok - Hulladék-játszóház,

Tükörben a Világ kiállítás az ÖKO-Pack Kft. közreműködésével,

Arborétumi séták, Gyerekprogramok,

Bonsai-, orchidea- és kaktuszkiallítás,

Egynyári virág- és zöldségpálánta vásár,

Díszfák, díszcserjék, évelők és virághagymák,

Növényvédelmi és -gondozási szaktanácsadás,

Kertészeti kiegészítők,

LandArt és TájOdüsszeia kiállítás,

Kézműves termékek és házi ínycségek,

Pálinka- és sörfőzési bemutatók,

Virágkötészeti- és ruhabemutatók,

valamint sok más program

és újdonság várja Önt a tavasz

legszínesebb kertészeti kiállításán!

WWW.DISZKERTKIALLITAS.HU

Helyszín: Budapesti Corvinus Egyetem, Budai Campus
1118 Budapest, Villányi út 29-43.

Kapcsolat: DorMiMar Kft., 06-20-538-6368

facebook.com/dizskertkiállítás, dizskert@dormimar.hu

Ezzel a kuponnal:
Két felnőtt jegy
vásárlásakor
+1 Ingyen!

Támfalak

A meredek rézsút közel vízszintes felületűvé kell alakítanunk ahhoz, hogy az erősen lejtős területek jól hasznosíthatók legyenek. Támfalak építésével tehetjük ezt meg, amellyel megnöveljük a kertek használati értékét.

A támfalak kialakításának több ezer éves története. Ki ne hallott volna Szemirámisz függőkertjéről, mely az ókor legszebb és legkülönlegesebb támfalegyüttese volt. A királynő palotája körül dús növényzet telepítését és fenntartását tette lehetővé. A mezőgazdasági munkákat is évszázadok óta támfalrendszerek segítik, hisz velük a meredek hegyoldalakon enyhe lejtésű, művelésre alkalmas területeket hozhatnak létre.

Támfalakkal bekapcsolhatjuk a család életébe a korábban csak növények telepítésére alkalmas ketrészeket: kerti tó, sütőhely, napozóterasz, vagy éppen zöldségeskert kialakítására nyílik lehetőségünk. A támfal építészeti elemként a kert meghatározó, karakteres látványa, ezért építésükkor vegyük figyelembe a környezet adottságait. Fontos, hogy anyaga, formája, magassága, valamint a hozzá kapcsolódó lépcsők, kerti utak szervesen illeszkedjenek az épület építészeti koncepciójához.

Szabályozzák

A hatályos szabályok szerint az adott településre vonatkozó helyi szabályozás hiányában tereprendezéskor a szomszédos telkek terepszintjéhez kell igazodnunk, attól nem térhetünk el. Ennek értelmében engedély nélkül nem tölthetjük fel a telkünket.

Támfal építéskor a lejtős és a sík terepszintjét egy métert meghaladó mértéken felül, valamint a telekhatárok három méteres sávján belül csak építési engedély birtokában változtathatjuk meg.

A támfal valójában olyan műszaki építmény, aminek feladata, hogy megtartsa a mögötte levő földtömeget, megakadályozza lecsúszását, emellett a víz is szabadon mozoghasson a területen. A terep megváltoztatásakor arra kell törekedni, hogy az új

A keresztmetszetben enyhén hátradőlő falak alapja 20-40 centiméter mélységű tömörített kötörmelék. A támfal mögötti terület víztelenítésére, drénezésére csak nagyon kötött agyagtalajnál kell figyelnünk. A habarcs nélküli, szárazon rakott támfalak köveinek hézagaiba növényeket, elsősorban évelőket ültethetünk. Ezzel színesíthetjük a kőfal felületét, megtörhetjük, tagolhatjuk az egysíkúságot és a növények a támfal stabilitását, állékonyságát is erősítik

Érdeemes átgondolni, hogy illik-e a kert egészébe a betonból készült flórakosaras támfal

Betonból

A növények beültetésére alkalmas, beton elemekből, flórakosarokból épített támfalak előnye, hogy az elemek egyszerűen egymásba illeszthetők. Gyorsan megépíthető belőlük a nagyobb magasságok áthidalására is alkalmas támfal. A 40-60 centiméter magas flórafalak fagyhatár alatti alapozást, víztelenítést nem igényelnek, de ennél magasabbaknál már szükség van beton alaptest készítésére. Jól megválasztott növényfajtákkal beültetve eltakarható a betonfelület. Ennek ellenére érdemes átgondolni, hogy illik-e a kert egészébe a betonból készült rendszer

Az akácból készült rönk támfal élettartama kezelés nélkül is 20 év. A földbe eső farész védelmére, nedvesség-ellenállóságának fokozására bitumenes bevonó anyagot (Bonobit) használunk. Az akácnál nagyon jó és környezetbarát megoldás az égetés, amivel vékony elszénesített részt hozunk létre. Ez rendkívül ellenállóvá teszi a fát

A fából készült támfalakat kisebb magasságkülönbségek áthidalására építik

Fából

A fából készült támfalakat általában kisebb magasságkülönbségek áthidalására építik. A támfal mögé geotextíliát, vagy műanyag szivargó lemezt helyeznek, hogy a víz ne mossa át a réseken a földet, és a fa ne is érintkezzen a mögötte levő nedves földdel. A geotextília mögé homokos kavics vízelvezető drénréteg kerüljön. A támfalak építését mindig pontos kitűzés előzze meg. A falak magasságát, töréspontjait, alapozási szintjét is ki kell tűzniük. A fal állékonysága növelhető, ha csapokkal egymáshoz kapcsoljuk a cölöpöket, és az egyes elemeket hevederrel rögzítjük.

Rönk támfalak építéskor a magasságának legalább a felét süllyesszük a földbe. Földnedves betonnal megtámasztva tovább növeljük a stabilitását. A betonsáv teteje 15 cm-rel a végleges talajszint alatt legyen.

A támfalak építéséhez szinte bármilyen fagyálló kő felhasználható. Ha tehetjük, a tájegységre jellemző kőanyagot válasszuk. Olyanokkal dolgozzunk, amelyeknek van két párhuzamos oldala. Alacsony támfalaknál a laposabb, 3-4 és 8-12 centiméter vastagságú kövek mutatnak jól

UTÁNA

ELŐTTE

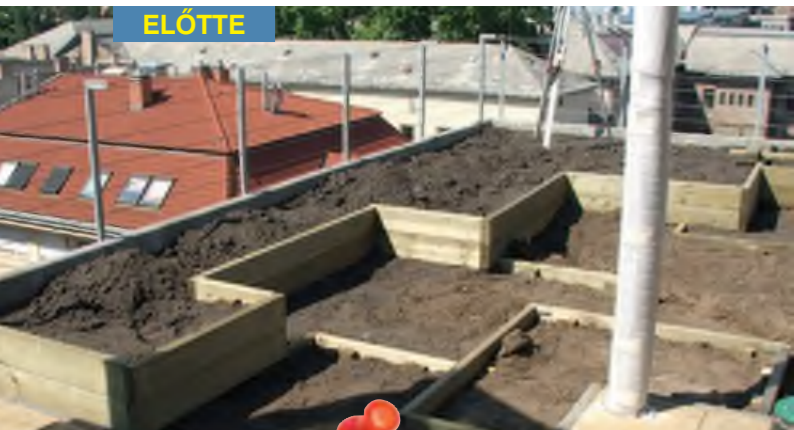
Az alacsony, szárazon rakott támfalaknak kisebb földnyomást kell kibírnuk, ezért a köveket agyagos termőföld közé ágyazva, vagy hátsó oldalukon földnedves betonnal megtámasztva készítik

Téglából készült támfal

ELŐTTE

Az egysoros, egy tömbből kialakított alacsony támfalaknál is olyan méretű köveket használunk, hogy legalább 30 centiméter legyen a támfal mélysége, azaz szélessége. Ezekkel az alacsony falakkal jól tagolhatjuk a kertet

A sík felszínű kertet – jelen esetben tetőkertet –, a kiemelt ágyások rendszerével nagyon izgalmassá tehetjük. A megemelt szint a növények számára vastagabb termőréteget ad, így vastagabb termőréteget igénylő cserjék is díszíthetik

A kert előterébe évelőket telepítettek. A háttérben, a kiemelt ágyásokban cserjék és örökzöldek zárják majd le néhány év múlva a belátást

Téglából

A téglából készült támfalaknál a szilárdság érdekében fontos a helyes alapozás és a megfelelő vízszigetelés, hogy a téglák felülete ne színeződjön el az átnedvesedéstől, és ne fagyjon szét. Emellett a fal mögötti drénréteg segíti a víz elvezetését, így annak súlya nem terheli a támfalat. Építéskor kérjük szakember segítségét.

felszín a meglevő földmennyiség felhasználásával hozzuk létre. Ha lehet, ne vigyünk el, és ne is hozzunk a területre földet. Alacsonyabb támfalat saját kezűleg is kialakíthatunk. Azok tervezését és kivitelezését azonban, aminek fontos teherviselő szerepe van, bízunk inkább szakemberre.

Megyesi Éva

UTÁNA

A GYERMELYI KERTÉPÍTŐ KFT., A VIRÁGOSKERT-ÉPÍTÉS KFT. ÉS A TUBAKERT KFT. FELVÉTELEI

GARDEN GIRL

Kényelmes és praktikus női viselet stílusos kertbarátoknak!

A Garden Girl termékeket keresse a Budai Kertcentrum kínálatában!

www.gardengirl.hu

Designed by women - for women!

Mit is jelent a minőség?
Büszkének lenni arra,
amit gyártunk.
És a legjobbat adni.

Mindig.

Georg Müller,
a Happy Dog tulajdonosa

HAPPY DOG
Természetesen egészségesebb!

Szép is, jó is a méhbalzsam

Olyan fűszer- és gyógynövényeket veszünk sorba, melyek dísznövénként is megállják a helyüket. Kedvenc aromanövényeinket nevelhetjük a konyhaablak párkányán, dézsákban az erkélyen vagy balkonládában is, de még jobb, ha a kertben kerítünk számukra helyet, lehetőleg közel a házhoz. Ha nem akarunk külön fűszerkertet létesíteni, ezeket a növényeket jól beilleszthetjük a virágoskertbe is.

Az indiáncsalán (*Monarda fistulosa*) Észak-Amerikában gyakori, változékony vadvirág. Az indiánok fontos gyógy- és fűszernövénye volt

A méhbalzsamok, vagy monardák egyelőre kevésbé ismertek hazánkban, pedig dísznövénként és gyógynövénként a legkifinomultabb kertekben is megállják a helyüket. Nemzetségükbe tucatnál is több, Észak-Amerikában őshonos faj tartozik, amelyek közül néhány a kertkultúrába is bevonult. Viráguk felépítése jól mutatja, hogy az ajakosak családjába tartoznak.

A legismertebb közülük a bíbor méhbalzsam (*Monarda didyma*). Bokrosodó tövű, 70-120 centiméter magasra is megnövő, illatos lombú évelő növény, négyélű, bordás, merev szárral. Rövid nyelű, fogazott szélű, tojásdad, lándzsás, főleg a fonákán, az erek mentén enyhén szőrözött, vagy kopasz levelei keresztben átellenesen állnak. Júniustól augusztusig nyíló, örvösen elrendeződő, kicsi ajakos, bíborvörös virágai színes fellevelekkel övezett, végálló fejcskébe tömörülnek. A 3-4 cm hosszú virágokból feltűnően kinyúlnak a hosszú porzók.

Nektárban gazdag virágait gyakran fölkeresik a méhek, a pillangók és más rovarok, hazájában a kolibrik is. Észak-Amerika keleti részéről származó növény, New Yorktól Michiganig, s dél felé Georgiáig üde erdőkben, cserjésekben fordul elő. A friss és szárított leveleiből, virágaiból készített tea emésztést serkentő hatású, meghűlés esetén is fogyasztható. Zenge leveleivel különféle italokat, salátát és tubákot is illatosítanak. Fertőtlenítő hatása miatt külsőleg a pattanásos bőr ápolására, inhaláló szerként meghűlésre, teában fejfájásra, émelygésre, székrekedésre és álmatlanságra használják. Szárított virágai jól megőrzik színüket és illatukat, ezért kiváló potpourri-keverékekbe.

Nagyon hasonló hozzá a szintén évelő csöves méhbalzsam (*Monarda fistulosa*), de ennek szára tompán négyélű, és csupán egy fejcske virágzata van (soha sincs egymásra helyeződő két virágzati fe-

Az egyéves citromillatú méhbalzsam (*Monarda citriodora*) nemcsak teaként és fűszerként ismert, rózsaszínű, bíboros fellevelekkel övezett virágzata miatt dísznövénként is használják

A zsályák mellé telepített méhbalzsam a nyári kert kedves színfoltja. Szívesen fölkeresik a pillangók és más rovarok

Há a pihenő mellé, út szélére ültetjük őket, akkor nyaranta élvezhetjük aromás illatukat és könnyen szedhetünk levelükből egy limonádéra való

Bergamott, vagy indiáncsalán

A méhbalzsamok Nicholas Bautista Monardes sevillai zsidó orvos-kereskedőről kapták tudományos nevüket (*Monarda*), aki a Spanyolországba bekerülő, addig sohasem látott amerikai haszonnövényekről 1569-ben írta meg az első, Amerika növényvilágát bemutató könyvet. Angol nyelvterületen bergamottnak is hívják őket. Ennek az a magyarázata, hogy illatuk a bergamottnarancsra emlékeztet. Őshazájukban, az észak-amerikai indiánok fontos, hagyományos gyógynövénye volt, innen a nemzetség másik elterjedt magyar neve: indiáncsalán. Ápolka néven is említik őket.

jeckskéje, mint rokonának). Szürkészöld levelei és lila, szőrös ajkú, rózsaszín, ritkábban fehér virágai szintén mutatósak. Észak-Amerikában őshonos, széles körben elterjedt, nagyon változatos faj, számos alfajjal. A prérin, erdőszéleken, száraz bozótokban, útmenti társulásokban él.

Mindkét méhbalzsam leveléből, virágából főzött teát az indiánok megfázás, emésztési gondok és álmatlanság esetén fogyasztották, hajtását sebekre tették és húsételeket fűszereztek vele. Mentailatú rokonát, a mentalevelű méhbalzsamot (*Monarda menthifolia*) is használják fűszerként.

A gyakrabban ültetett évelő méhbalzsamokon kívül több egynyári monarda fajt is fűszer- és gyógynövénként használtak az amerikai őslakosok. A citromillatú méhbal-

A méhbalzsamok feltűnő, pompás virágaikkal bármely évelőágyásnak és fűszerkertnek díszére válhatnak. A kék, ezüstös és fehér árnyalatú növényekkel különösen szép összhangot alkotnak (Anglia, Wisley Garden)

Indiántea és limonádé

A méhbalzsamok leveléből leforrázva, vagy rövid ideig tartó forralással kellemes ízű teát készíthetünk, aminek erőssége az elkészítés módjától függ. Ha a leveleket fekete teafűbe keverjük, a bergamottal ízesített, közismert Earl Grey tea aromájára emlékeztető finom italt kapunk. Ha a forrázatot lehűtjük, majd citromot csavarunk bele és édesítjük, finom limonádét készíthetünk. Az ital aromáját mentával vagy citromfűvel még változatosabbá tehetjük. A teának szánt leveleket virágzás előtt gyűjtsük.

zsam (*Monarda citriodora*) arról kapta nevét, hogy illóolajtartalmú levele megdörzsölve a citromra és a kakukkfűre emlékeztet. Ez az USA középső és déli részein, illetve Észak-Mexikóban őshonos, 30-60 cm magas növény teaként és fűszerként is ismert, magvait ételek ízesítésére használják.

A méhbalzsamoknak könnyű helyet találni a kertben, hisz különleges alakú, látványos virágokkal az évelőágyások pompás dí-

szei. Nagyon szépen mutatnak tápdús talajú, természetes hatású kertekben. Leggyakrabban a vörös méhbalzsam bíbor és rózsaszín különböző árnyalataiban tündöklő, mutatós kertészeti fajtákat ültetik. Ezek teának kevésbé jók, de egyes fajták jobban elviselik a szárazabb körülményeket. Az évelő monardákat októberben vagy március, április folyamán ültessük a kert napos vagy félárnyékos, üde szegletébe, 4-6 növényt egy csoportba. Ősszel tövig vágjuk vissza a növényeket. Megbízhatóan fagyűrő. Tavasszal érett trágával vagy komposzttal mulcsozzuk talaját.

Vigyázzunk, mert ha jól érzi magát, nem kívánatos módon elterjedhet. Leginkább tavaszi tőosztással szaporíthatjuk, amit 2-3 évenként megismételhetünk. Magvetéssel márciusban szaporítható. A hidegágyba vetett magoncokat őszig nevelőágyásban gondozzuk, s csak októberben ültessük őket a kertbe.

A vörös méhbalzsam (*Monarda didyma*) 'Pink Supreme' nevű, élénk színű fajtáját a legszebb évelő dísznövények között tartják számon

Az egyéves citromillatú méhbalzsamot is nyugodtan ültethetjük évelőágyásba kiegészítő elemnek, de gyógynövények között és egyényári virágok társaságában is jól érzi magát. Márciusban melegágyba, késő tavasszal helybe vessük.

Fráter Erzsébet

DÍSZNÖVÉNY, VIRÁGKÖTÉSZETI ÉS DEKORÁCIÓS NAGYKERESKEDÉS
LEGYEN ÖN IS VÁSÁRLÓNKI!

Különlegességek a világ minden tájáról és még sok minden más...

Dunavirág Centrum

AZ ÚJONNAN REGISZTRÁLT VÁSÁRLÓINKNAK 5% KEDVEZMÉNY AZ ELSŐ VÁSÁRLÁSNÁL

Vásárlás regisztrációköteles, kereskedésünkben kizárólag érvényes adószámmal rendelkező vállalkozások regisztrálhatnak. Kérjük Önt a feltételekről érdeklődjön az alábbi elérhetőségeken. Regisztráláshoz kérjük hozza magával Kertbarát Magazinját.

info@dunavirag.hu Tel: 24-525-280 www.dunavirag.hu Szigetszentmiklós, Leshegy utca 1/a.

A nagylevelű som ágai többé-kevésbé vízszintes síkba rendeződnek

A nagylevelű és a fürtös som

A **nagylevelű som** (*Cornus macrophylla*) 15-25 méter magas, lombhullató fa, törzse akár 50 cm vastag is lehet. Nemzetségének egyik legnagyobb termetű faja. Csak a Közép- és Dél-Kínában honos, 40 méterre is megnövő világoskérű som (*Cornus wilsoniana*) magasabb nála.

Kérge kezdetben sima, sötétszürke, később szögletes lapokra repedezik. Fiatal hajtásai vörösesek, feltűnő sárgásfehér paraszemölcsökkel telehintettek. Levelei keresztben áttellenesen állnak, világoszöldek, szokatlanul nagyok, tojásdadok, hosszan kihagyozottak. A fonákuk fehéres, vagy világosbarna szőrrel borított, jól láthatóan eltérő a levéllemez színétől. A levelek éle sekélyen csipkézett, enyhén hullámos, ami a feltűnő erezet mellett az egyik jó ismertetőjele. Fehér, fűszeres-édes illatú virágai lapos, széles bogernyőben, június-júliusban nyílnak. Termései gömbölydedek, fél cm átmérőjűek, bíbor- vagy kékes-feketék, augusztus-szeptemberben érnek. A madarak ízletes csemegének tartják, hamar leszüretelik.

Kelet-Ázsiában igen nagy területen elterjedt növény. Sűrűn lombos és vegyes erdőkben, patakok mentén, síkságokon és hegyekben egyaránt nő.

A hazai somok – a húsos som és a veresgyűrű som (*Cornus mas*, *C. sanguinea*) – sokak által jól ismert növények. Az egyik mutatós, értékes gyümölcsű, kedvelt növény, a másik tarackolva és magoncokkal agresszíven terjedő gyom. A somfélék családjába tartozó, mintegy 50 fajt számláló nemzetség az északi féltekén terjedt el. Tagjai között több virágával, vesszejével, lombjával díszítő kerti növényt ismerünk. E változatos társaságból, amibe arasznyi félcserjék és természetes fák is tartoznak, most egymástól nagyon messzire élő, de kertészetileg egyaránt szépműnyű fajt mutatunk be. Egyelőre még nem kerti sztárok, idehaza teljesen ismeretlenek, de érdemes figyelni rájuk.

Virágai négyágú csillag alakúak, fűszeres illatúak

Könnnyen nevelhető, nagyon mutatós növény, talajban nem válogat, nehéz, tömör, agyagtalajokon is kielégítően fejlődik. A kémhatás szempontjából toleráns, a pangó vizet viszont rosszul tűri. Tűző napra, vagy félárnyékba ültethető, teljesen télálló és gyakorlatilag kórokozó- és kártevőmentes. Nem sínyli meg az átültetést.

Szaporíthatjuk magvetéssel, a legjobb rögtön érés után hidegágyba, vagy szabadföldbe vetni. Távollítsuk el a termések húsát, mert csírázásgátló anyagot tartalmaz. Ha kora tavaszra tolódik a magvetés, akkor 3-4

Vörösítő vesszőin jól láthatók a paraszemölcsök

A fürtös som rövid, fürtös virágzatai

sárgás, apró paraszemölcsökkel sűrűn behintett. Keresztben átellenes levelei tojásdad lándzsásak, 8-10 cm hosszúak, hosszán kihegyezettek. Színük jellegzetesen szürkészöld, a fonákuk kékes-hamvas. A somoknál megszokott lapos bogernyő virágzattól eltérően krémfehér virágai kúpos, zömök fürtben, június első felében nyílnak. Dúsan virágzik, szinte minden hajtás csúcsán található virágzatokat. Akár három hétig is elnyúlik a virágzása. Viaszféhér, ritkán porcelánkéék, gömbölyded termései augusztus-szeptemberben érnek, lilásrózsaszín kocsányokon fejlődnek. Észak-Amerika keleti felén nagy területen honos, erdőszéleken, ligetes helyeken, cserjés, köves lejtőkön, árnyas völgyekben, patakpartokon él. Könnyen nevelhető, nagyon edzett és jól alkalmazkodó, problémamentes növény. Várostartórése kiváló, talajokban nem válogat. Száraz és nyirkos termőhelyeken egyaránt jól érzi magát. Ideális közege azonban a kellően nedves, de laza talaj. Sűrű gyökérrendszere miatt jól viseli az átültetést. Teljesen télálló, gyakorlatilag kórokozó- és kártevőmentes.

Kezdetben gyorsan nő, az idős ágak viszont lassan gyarapodnak. Tömeges virágzása miatt nagy díszértékű. Télen hamuszürke idősebb és vöröses fiatalabb ágaival díszít, nyáron különleges színű lombzata mutatós. Őszi lombzárása – főként napos fekvésben – gazdag bordó és vörös árnyalatú. Ha nem tartjuk kordában a növényt, akkor a sarjak terjedésükkel gondot okozhatnak a kertben. A termésérés idején a korallvörös kocsányok és a fehér termés kontrasztja miatt különösen mutatós, de ha posztáták vagy rigók vannak a közelben, akkor hamar eltűnhetnek az ágakról. A színes terméskocsányok tél elejéig az ágakon maradnak. Maggal könnyen szaporítható, de kemény maghéja miatt gyakran hosszabb ideig elfekhet a csírázásig. Három hónapos hideg-nedves rétegezéssel, vagy rövid (kétórás) kénsavas áztatással segíthetünk ezen. A nyár derekán szedett zölddugvával

nyozással homokban hidegágyban, az egyéves vesszők őszi fás dugványozásával hidegágyban, vagy szabadföldben is szaporítható, nagyon jól gyökeresedik. A sarjak leválasztása is jó módszer. Szegélyágyakba, cserjecsoportokba, nyírtalan sövénynek, tavak, patakok szélére, nagyobb fák alá, napra, félárnyékba, vagy akár mélyárnyékba, télteléknövénynek is ültethető. Nagyobb épületek mellett, kiterjedtebb területre ültetve jó ellensúlyt képez. Erőzótól veszélyeztetett lejtők, vagy rézsűk megkötésére is alkalmas, egészen sovány

talajokon is megél. Természetes jellegű és madárbarát kertek ideális eleme, a pillangók is előszeretettel látogatják a virágait. Nem igényel rendszeres metszést, de néhány évenként érdemes megifjítani, mert ágai felnyurgulhatnak, és megjelenésük rendezetlenné válhat. A tengerentúlon közönségesen ültetett díszcserje, különböző levélszínű és törpe fajtái kaphatók a faiskolákban.

Vácrátóton a Nemzeti Botanikus Kertben jó néhány példány díszlik a bucketetőkön és a tavak közelében. A legöregebbek 30-40 évesek, a legmutatósabbak 22 évesek. Valamennyit amerikai kertekből érkezett magokból neveltük. A nem minden szempontból kedvező éghajlati és környezeti viszonyok mellett is jól megállják a helyüket, a tavalyi szárazság sem érződött a virágzásukon.

Brit, német és holland faiskolákban, ha nem is mindenhol, de megvásárolhatók a bemutatott somok. Remélhetőleg a közeljövőben nálunk is bekerülnek a kínálatba és sokoldalúságuk miatt a hazai kertekben is elterjednek.

Kósa Géza

A fürtös som fehér termései kontrasztosak a vörösítő kocsányokkal

erősítő, fájdalomcsillapító szereket készítenek. Igen mutatós, nagyszerű tulajdonságokkal rendelkező, kerekded, széles koronájú, bájos fa. Különösen virágzása idején elragadó, de sárga-narancs-vörös őszi lombja is határos. Legfőbb díszítőértékei tömegesen nyíló krémfehér virágai és nagy, fényes levelei. Az állagnál jobban tűri a szárazságot és a szennyezett levegőt, így első osztályú nagyvárosi növény. Bár természetes állapotban hajlamos több, egyenrangú törzset nevelni és a föld közelében oldalágakat hozni, egyetlen egyenes törzsre is alakítható. Szoliternek, cserjefoltokba, facsoportok szélére és keskenyebb utcákba sorfának is alkalmas, nálunk ugyanis legfőljebb 8-10 méter magasra nő. Kelet-ázsiai élményem hatására a Nemzeti Botanikus Kertbe sok nagylevelű somot ültettem. Különböző forrásból érkeztek a magok, amelyekből fölneveltem őket. A legidősebbek túl vannak a 20. éven. Úgy tapasztaltam, hogy a japán kertekből érkezettek fejlődnek a legjobban. Az év bármely szakában élvezhető különleges megjelenésük, mindig szívesen időzöm mellettük.

A **fürtös vagy szürke som** (*Cornus racemosa*) sűrű, felálló ágrendszerű, bokor termelő, legfőljebb 3-4 méter magasra növő és ugyanilyen széles, tarackoló, lombhullató cserje. Sarjaival az idősebb példányok nagyobb, 6-8 méter átmérőjű telepeket képeznek. Vesszőinek kérge kezdetben rótt, vagy narancsbarna, később szürke,

A nagylevelű som levelei gyakran hullámos szélűek, viszonylag nagy virágzatai laposak

gyon jó arányban gyökeresnek. Nyár közepén lehűzött bujtványai viszont épp ellenkezőleg.

Terméseit helyenként nyersen vagy főzve fogyasztják. A hagyományos kínai gyógyászatban a fiatal ágak kérgéből készült főzetet hasmenés kezelésére használják, fájából vérzéscsillapító,

nyos kínai gyógyászatban a fiatal ágak kérgéből készült főzetet hasmenés kezelésére használják, fájából vérzéscsillapító,

Idősebb kérge hosszanti irányban hasadozott

Paraszemölcsökkel sűrűn telehlített vesszel télen élénkebb színűek

hónapig hideg-nedves rétegezés ajánlott. Ennek ellenére gyakran egy évig is elfeksznek a magok. A magoncokat az első télen ajánlatos fagymentesen tartani.

Június-júliusban szedett zölddugvánnyal, vagy ősszel egyéves hajtásokból készült fás dugványokkal hidegágyban is szaporítható. A dugványok na-

Közeli rokonság

Közeli rokonságából említésre méltó a koreai som (*Cornus coreana*), amely a Koreai-félszigeten kívül csak a kínai Liaoning tartomány csücskében, alacsonyabb fekvésű dombokon él. Edzett, talajban nem válogató, sudár törzsű, fehér virágú, fekete termésű, 20 méterig növő lombhullató fa. Szépen repedezett kérge, vörösítő őszi lombja nagyon figyelemre méltó.

Amikor a 80-as évek elején először jártam Észak-Koreában, meglepve fedeztem föl, hogy milyen gyakori utcásorfa a fővárosban, Pjonjangban. Vácrátóton a nagyszerű, nyílegyenes, 35 éves példány mellett fiatalabbak is díszlenek. A hozzá nagyon hasonlós molyhos som (*Cornus walteri*) Kína nagy részén honos, gyakori kistermetű (6-15 méteres) fa. Kedvelt sorfa, magjából olajat sajtolnak, szívós fája kiváló szerszámnyél. Szép, 23 éves példány díszlik belőle Vácrátóton.

Meg kell még említenünk a szintén kelet-ázsiai emeletes somot (*Cornus controversa*). Kertészeti jellegét illetően sokban rokon a nagylevelű sommal. Össze is szokták tévesztetni őket, pedig ágrendszerük nagyon különböző, ráadásul az emeletes somnak szórt állásúak a levelei.

A koreai som repedezett kérge nagyon mutatós

Csíra, az életerő

Kora tavasszal napsütésre, madárdalra áhítozunk, a szervezetünk pedig friss vitaminforrásra vágyik. E vitaminszegény időszak legegyszerűbben hozzáférhető üde, vegyszermentes tápláléka a csíra.

Az élet eme titokzatos csodája, a kicsírázott mag rendkívül tápláló étel. Igen egyszerű elkészíteni, s a szemünk előtt játszódik le az élet keletkezésének folyamata, amint a piciny mag a nedvesség és a levegő melegének hatására feltárl, s megjelenik rajta a növénykezdemény.

A csíráztatott magvak fogyasztásának őshazája Kína, ahol már 5000 évvel ezelőtt fölismerték azok erősítő és gyógyító hatását. Már a kis mennyiségben elfogyasztott csíra is magas tápértékű eleme lehet étkezésünknek. Kalóriaszegény, rostokban gazdag, könnyen emészthető táplálék. A csírázás során aktiválódnak a magvakban található enzimek. Segítségükkel az összetett szénhidrátok egyszerű szénhidrátokra, a fehérjék aminosavakra, a zsírok egy része zsírsavakra bomlik, az ásványi anyagok vízben oldódó ásványi sókká alakulnak. Jelentős a különféle csírák vitamintartalma, ezek közül is kiemelkedik a C-vitamin.

A gabonaszemek csíráztatása a gabonatermeléssel egyidőben honosodott meg hazánkban, a bronzkor elején. Hiteles források szerint legrégebbi tésztaféléink közé tartozik a csíramálé, vagy csiripszli néven emlegetett édes lepény, de gondoltuk-e volna, hogy a sörfőzés első műveletei megegyeznek a csíramálé előkészületeivel?!

Egy szó, mint száz: érdemes megpróbálkozni a csíráztatás egyszerű műveletével, s étkezéseink mindennapi kiegészítőjeként ilyenkor tavasszal fölvenni étlapunkra a csírákat.

Halmos Monika
www.rozsakunyhó.hu

Csíramálé

A hagyományos magyar népi konyhánk egyik finom édessége a csíramálé. Alapanyagai: csíráztatott búza, liszt és víz. Régen tepsiben süttötték és kockára vágva kínálták, a széle megsült, a közepe pudingszerű és édes szirupban tocsogott. Országszerte több néven ismert: csiripiszli, kotés, kötis, biracs, szalados. Jókai Mór „Az Aranyember” című regényében „fenséges, mézédés csíramálé”-nak nevezi. Egyszerű, olcsó, egészséges, tápanyagokban gazdag étel.

Hozzávalók: 20 dkg búza, 5 dl víz, kb. 40-50 dkg liszt, 1 evőkanál vaj

A búzát lapos tepsibe vagy üvegtálba szórjuk és ráöntünk annyi vizet, hogy jól ellepje. Másnap tiszta vízzel alaposan átmoszuk a szemeket. Biztos sikerre számíthatunk, ha a megduzzadt búzát tálcára, vagy tepsibe tesszük, naponta leöblítjük, szitán lecsöpögtetjük, nehogy erjedésnek induljon. A szemek szépen kihajtanak, négy-öt nap alatt elkészül a „búzatésztánk”.

A málé készítésekor a kicsírázott búzát

szűrőben, folyóvíz alatt átmoszuk, és húsdarálón ledaráljuk, vagy erős turmixgéppel, a vizet hozzáadva, több részletben, óvatosan pépesítjük. Vigyázzunk, a csíraszálak könnyen rátekeredhetnek a késekre!

Ezután alaposan elkeverjük a pépet fél liter vízzel. Szűrőbe konyharuhát terítünk és beleöntjük. A vásznat összetekerjük és alaposan kifacsarjuk. A tejszerű, édeskés folyadékot felfogjuk, és egy pohárnyit félreteszünk belőle. A többit csomómentesre keverjük annyi liszttel, hogy sűrű, piskótatésztához hasonló masszát kapjunk. Ezt a masszát kivajazott tepsibe, vagy tűzálló tálba öntjük, a félretett, tejszerű folyadékot pedig elosztjuk a tetején. Forró sütőbe toljuk, és addig sütjük, amíg a teteje szépen megpirul. Csak akkor tálaljuk, ha már teljesen kihűlt, de az sem baj, ha másnapig a hűtőben dermedtetjük. Kínálhatunk hozzá befőttet, vagy finn szokás szerint tejszínhabot.

Ötlet: A csírárleményre nincs szükségünk, de vétek volna eldobni, süssük bele kenyérbe!

Búzafasirt

Hozzávalók 4 személyre: 30 dkg búza, 2 tojás, 1 közepes fej vörshagyma, 3 gerezd fokhagyma, só, piros-paprika, kömény, 4-5 evőkanál zsemlemorzsa, a sütéshez: olaj

A búzát a csíramálénál leírt módon csíráztatjuk, de csak 1-2 napig. Ha gyorsabban szeretnénk készíteni, akkor a búzát leöblítjük, majd háromszor annyi vízzel felöntve, lassú tűzön puhára főzzük. Ha a búza kicsírázott, vagy megfőtt és kihűlt, leszűrjük, és húsdarálón kétszer ledaráljuk. Összedolgozzuk a finomra vágott hagymával, az össze-zúzott fokhagymával, a fűszerekkel, és a tojásokkal. Annyi zsemlemorzssával gyúrjuk össze, hogy jól alakítható masszává váljon. Vizes tenyérrel, lapos pogácsákká formáljuk, és forró zsiradékban mindkét oldalát szép aranybarnára, ropogósra sütjük. A zsiradék-ból kiemelve lecsöpögtetjük és máris kínáljuk.

Ötlet: Főzelékhez kiváló feltét, de szendvicsbe is tehetjük. Pikáns mártással, vendégváró falatnak is kiváló! Nem csak növényevőknek ajánljuk, mert nagyon finom, és nem utolsó sorban olcsó!

FOTÓ: VASS ANDRÁS

Zöldfűszeres krém

Hozzávalók: 20 dkg búza, 10 dkg mascarpone, só, egy marék zöldfűszer a kedvünk és az idény szerint

A búzát a búzafasirtnál leírtak szerint előkészítjük. A ledarált búzát a mascarponeval eldolgozzuk, megsózzuk. Hozzáadjuk a finomra vágott zöldfűszereket: ez lehet petrezselyem, kapor, snidling, de a kerti „gyomnövények” közül is választhatunk. Nagyon finom és vitamindús ilyentájt a tyúkhúr, a pitypang, a cickafark, a százsorszép zsenge levele, később bazsalikommal, szurokfűvel, lestyánnal is kipróbálhatjuk. Kenyérre kenve fogyasztjuk a finom és tápláló szendvicskrémet.

Ötlet: Kipróbálhatjuk fokhagymával, köménnyel és pirospaprikával. Ízesítsük úgy, mintha kolbászt készítenénk. A kolbászkrémhez megszólalásig hasonló húsmentes csemegét kapunk.

Régi és új együtt

A húszas évei elején járó *Felix Gelling-Rasmus* német virágkötő már több nemzetközi versenyen ért el rangos helyezést. Fantáziadús térbeli alkotásaival és hatalmas, szakszerűen elkészített csokroival hívta föl magára a figyelmet. Megtartotta a hagyományos virágkötészet

technikai megoldásait, használható csokrokat, virágdíszeket készít, de a modern stílusok elemeit is használja. Úgyes technikai trükkjeivel, méretes szerkezeteivel a belső terek óriási, mégis könnyed virágdíszének elkészítésére is megoldásokat kínál.

Szabó János
rovata

Egyszerűen tavaszi

Halász Péter és *Kiss Zoltán* virágkötők szakmai bemutatójukon rejtélyes, bonyolult tavaszi virágdíszek helyett egyszerű alkotásokat készítettek. Bárki megszínálhatja őket otthon is, nem kell hozzájuk komoly felszerelés, felkészültség.

1

2

3

4

Ha sikerült, fotózza le!

Kedves Olvasóink! Készítsen a fent látott tavaszi virágdíszekhez hasonló alkotást, fényképezze le, és küldje el nekünk az algeier.wendy@kerteszetesszoleszet.hu címre március 11-ig. A legjobb három alkotás készítői könyvjutalmat kapnak.

5

1 A struktúraszerű összeállításban újító ötlet a tűzőhabot eltakaró gallyakból és mohából álló gallér. A váza szélére tekerjük körbe erős ragasztószalagot (Anchor tape), arra forró szilikonnal (ragasztópisztollyal) ragasszuk a gallydarabokat. A tűzőhabot körbevevő gallér nemcsak takar, díszít is
(Halász Péter)

2 A díszes nagy bögrébe tett cserepes sáfrányt különböző természetes kellékekkel varázsolhatjuk szebbé
(Kiss Zoltán)

3 A kis vázába tett struktúraszerű csokrokat tekerjük körbe filccel, majd a két végén rögzítsük gyönggyel lezárt vastagabb alumínium dróttal. A rögzítés díszít is
(Kiss Zoltán)

4 Először a kerámiatálakba tett tűzőhabba átívelően tűzzük be a rattandarabokat. Az alap elkészítése után a virágok megtartásában is segítségünkre lesznek a rattan ívek
(Kiss Zoltán)

5 Az egyik üvegtálba cserepes cikláment, a másikba pedig tűzött virágdíszet teszünk. A cserepes dísnövényt külön kis kaspóba, a tűzött virágdíszet pedig kisebb edénybe ajánlatos tenni a víz megtartásához. A díszítéshez így már mindentéle száraz növényi részt, fagolyót, zuzmót felhasználhatunk.
(Halász Péter)

Kösszünk Virágot!

Érdekes virágdísz

A természet egyszerű anyagaival érdekes húsvéti virágdísz készíthető. Gyűjtsünk kevéssé gallyat, mohát, követ, s vásároljunk néhány szál virágot. A lényeg az összkép.

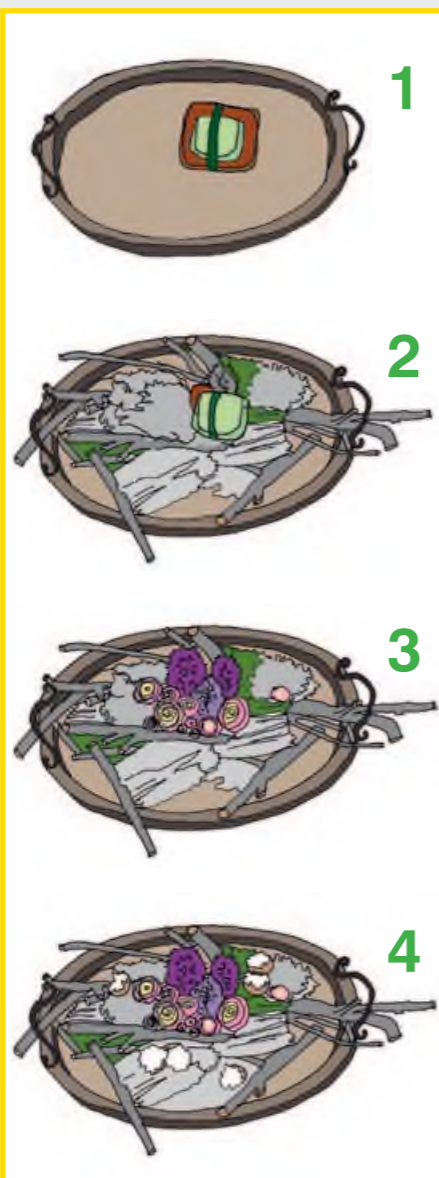
1 Bármilyen anyagú – fémből, üvegből, vagy akár fából készült – tálat felhasználhatunk az alkotásunkhoz. A tálat nem éri víz, ezért nem kell vízhatlannak lennie. A tál egyharmad részébe készítsük el a virágokat tartó és vízzel ellátó tűzőhabos műanyag tartót. A cserépalátét is megfelel erre a célra. A vízzel felszívott tűzőhabot erős, vízálló ragasztószalaggal áttekerve rögzítsük a kis műanyag tálhoz vagy alátétéhez, majd az összeállítást forró szilikonragasztóval erősítsük az általunk kiválasztott edényre

2 Ragasztópisztoly segítségével erősítsük föl virágdíszünk alapját adó elemeket: ágak, vesszők, zuzmó, moha, kődarabok

3 A tavaszi virágokat (boglárka és jácint) rendezzük el az előkészített tűzőhabba, a lyukakat érdemes előzetesen ágdarabbal elkészíteni, így a puha és vastag szárú virágokat könnyebben betűzhetjük

4 A fél tojánhéjakat ráragasztva kész a húsvéti virágtál. Az elvirágzás után kicserélhetők a virágok a tűzőhabban

Megyer Éva mester virágkötő munkája

Húsvét másképp

Megszokott díszítőelem húsvétkor a tojás, a csibe, a nyúl, a bárány, de nem mindegy, hogy milyen minőségben és milyen összeállításban találják. Ugyanazzal a díszítő kellékekkel izléeses, szép és emlékezetes ünnepi asztaldísz, és izléstelen összeállítás is készíthető. A kellékek kiválasztásánál figyeljünk a visszafogott színekre, a kedves arcú figurákra, a minőségi kidolgozásra, s akkor már nem követhetünk el nagy hibát az összeállításnál. Megyer Éva mester virágkötő a halásztelki Bocskai István Oktatási Központban tartott húsvéti virágdísz-készítési bemutatót.

1 Megyer Éva szépen kidolgozott, egyszerű eszközöket használ, látványosan kivitelezett virágdíszekben. A húsvéti koszorúknál a puszpángot (Buxus) hagyományos húsvéti örökzöld alapanyagként használta. Jeruzsálemi bevonulásakor pálmalevelekkel üdvözölték Jézust (pálmavasárnap). Mivel nálunk nincs pálmalevél, ezért barkáival és puszpánggal ünnepelnek a keresztények (virágvasárnap)

2 Az egyszerű állványra (farönk és betonvas) rögzített puszpángkoszorút fából faragott madarakkal, kartonból készült és fehérített szizállal körbetekert tölcsepekkel és fél tojánhéjjal díszítette. A koszorút a bejárati ajtó elé tehetjük

3 Falapba vágjt lyukakba, üvegtölcsepekbe kerültek a virágok. A tölcsepek kivehetők, a víz cserélhető bennük. A természetes hatást mini agyagcserepekkel fokozta

4 A vessző alapba rögzített agyagcserepeket fóliával béleljük ki, ha nedves virágkötészeti tűzőhabot akarunk beletenni. A tűzőhabot mohával takarta el a virágkötő, s abba szúrta a tulipán virágfejeket

5 A puszpángkoszorút szalmából készült koszorúalpra kötötte le dróttal, majd a vékony fehér rattánszálal forró szilikonragasztóval (ragasztópisztollyal) rögzítette a puszpáng leveleihez. A díszítőelemeket (ming-rózsa, fűrtőtojás és gyömbérdarabok) is hasonló eljárással tette rá

6 A kerek, magasabb falú tálat fehérített agáve levélrost-darabokkal ragasztotta körbe, majd a biztonság kedvéért és díszítésként halványlilla rostszinórral rögzítette a virágkötő. A fűrtös gyöngyikét cseréppel együtt helyezte a tálba, a közeit és a tetejét pedig párnamohával töltötte ki. Kövek és mûgombák teszik teljessé az alkotást

Megjelent Magyarország első levendulás szakácskönyve!

Hájos Mária, arany diplomás gasztronómus, számos szakácskönyv szerzője, a horti ehető virágok szakértője egy szíves kis kulináris csemegével jelentkezik, a levendula-rajongók kedvére: a könyv csupa-csupa levendulás receptet és ínyes illandó főzőköt tartalmaz a levelestől a süteményekig, italt, busciból, desszertekig.

Innovatív, elegáns, nem mindennapi kiadvány, angol, német és orosz nyelven is!

Megrendelhető:
www.rozsakunyh.hu • info@ehetovirag.hu
 +36-30-9647144

KERESSE AZ ÚJSÁGÁRUSOKNÁL!
 Korábbi számok tartalma:
www.erdokincse.hu

Herbáció népigógyászati receptmagazin
 Kosmetikumok, gyógyreceptek: növényekből-házilag

INFO 0630 437-8900, www.herbacio.hu

MENHELY AZ ALLATOKÉRT

ÖNNEK CSAK 1%, NEKIK AZ ÉLET...

Számlaszám:
11732002-20387875
 Adószám:
18000610-1-03

Támogassa munkánkat adója 1 %-val!

Kecskemét, Kisfai 211/a
info@menhely.eu
 06-70-331-9-333

KÖNYVAJÁNLAT

Erzsébet királyné esete a rozmaringgal és más növényes mesék

A 2010-ben megjelent Mesés növények, növényes mesék című könyv folytatását vehetik kézbe az Olvasók. E kötetben is különböző földrészekről származó, többféle műfajba (mondák, mesék, anekdoták stb.) tartozó növényes mesék kerültek, a mexikói eredetmondáktól kezdve a népi humorral átszótt magyar vallásos történetig.

A könyv azonban nemcsak a történetek gazdag fantáziavilágát tárja elénk, hanem szakszerűen, ugyanakkor élvezetesen mutatja be a főszerzőket és magukat a növényeket.

A „mesekönyv” nemcsak gyerekeknek, hanem az egész családnak szól, közös olvasgatásra ajánlja a szerző. Megtudhatjuk, hogyan hajózik a kókusz a tengeren, mit főznek a cukorházban, hol ajándékoznak születésnapra őszibarackot, miből készül a hawaii virágfűzér, vagy miért kerül az olasz lányok keblére bazsalikom.

A Scolar Kiadó könyve a könyvesboltokban kapható.

Megjelent a Kaktusz-Világ 2013/1. száma

A tartalmából:

- Gymnocalycium nemzetség
- Különleges kaktuszok
- Hibridek, kultivárok és egyéb bizonytalan eredetű növények
- A Mojocoya-völgy Sulcorebutia-i Bolíviában
- Egy sziklakerti Opuntia hibrid
- Télálló kaktuszfa...

... valamint további érdekes írások, fényképek 44 színes oldalon.

A kiadvány előfizethető a www.kaktuszgyujtok.hu honlapon. Ugyanott megrendelhető a Pozsgások c. kiadvány összes eddigi évfolyama.

Kérjük, akik tehetik, az idén is támogassák személyi jövedelemadójuk egy százalékával a Magyar Kaktuszgyűjtők Országos Egyesületét.

Adószámunk: 19576583-1-13

KISPESTI KERTBARÁT KLUB
 Kispest, Fő u. 42.
 Tel.: (+36)-(70)-627-8100

Március 25., hétfő, 17 óra
 Bio, natúr, reform – a táplálkozásban

MISKOLCI BONSAI KLUB
 Ifjúsági és Szabadidő Ház
 3531 Miskolc, Győri kapu 27.
 Az időpontról érdeklődni a (06)-(46)-412-508-as telefonszámon lehet

Március 29., péntek
 Bonsai alapanyag gyűjtése a Bükkben

Április 26., péntek
 Bonsai, mint művészet (képi formálás)

SZENTENDREI SZABADTÉRI NÉPRAJZI MÚZEUM
 Szentendre, Sztaravodai út
 Tel.: (06)-(26)-502-500.
 Fax: (06)-(26)-502-502
www.skaznen.hu
 Nyitva: keddtől vasárnapig 9-17 óráig

FÜVÉSZKERT
 Budapest VIII., Illés u. 25.
 Tel.: (06)-(1)-210-1074,
 (06)-(1)-314-0535
www.fuveszkert.org
 Nyitvatartás: 9-17 óráig
 Üvegházak nyitvatartása: 9-12 és 13-16 óra között

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM
 Budapest XIV., Városliget, Vajdahunyadvár
 Tel./fax: (06)-(1)-363-2711
 E-mail: info@mmgm.hu
 – www.mmgm.hu
 Nyitva: naponta 10-17 óráig. Hétfőn zárva

Március 22-24.
 Garden Expo (kertkultúra) + Greenexpo (környezetvédelem)
 Budapest, Papp László Sportaréna
www.gardenexpo.hu
www.greenexpo.hu

Március 31.
 Gödöllői Királyi Kastély Ibolya nap (afrikai ibolyák kiállítása)

Április 10-14.
 CONSTRUMA KERT (kertépítés)
 Budapest, Hungexpo
www.construma.hu

Április 25-27.
 RENEXPO (megújuló energia)
 Budapest, Hungexpo
www.renexpo.hu

Április 26-28.
 Corvinus Díszkert Budapesti Corvinus Egyetem, Budai Arborétum
www.diszkertkiallitas.hu
 Tel.: (+36)-(20)-538-6368
 Tel.: (+36)-(20)-215-8226

Április 26.–május 5.
 Dísznövény Kiállítás és Vásár Budapest, Europark
www.assa.hu

Május 22-26.
 BÁBOLNAI GAZDANAPOK (mezőgazdaság)
 Bábolna, Ménesbirtok
www.babolnaigazdanapok.hu

A programajánlat elkészítéséhez a rendelkezésünkre álló adatokat dolgoztuk fel, a legjobb tudásunk szerint. Mielőtt útnak indulna, érdeklődjön a nyitvatartási idő és a helyszín felől.

Fizessen elő most a Kertbarát Magazinra!

Fizessen elő egy évre a Kertbarát Magazinra 2013. március 22. és május 16. között és nyerjen!

Első 25 előfizetőnk az Oázis Kertészet 2000 Ft-os vásárlási utalványát kapja, ami az ország bármelyik Oázis Aruházában levásárolható.

www.oazishu
 A Kertbarát Magazin megjelenik kéthavonta

A Kertbarát Magazin 1-2-es számában megjelent előfizetési akció nyertesei, akik egyenként 2000 Ft-os Oázis vásárlási utalványt kapnak:

Dobozi Közösségi Ház és Könyvtár, Doboz; Csík Ferenc, Nagykozár; Hévíz Városi Önkormányzat Gamesz, Hévíz; Kastyák Lászlóné, Százhalombatta; Kisapáti Antalné, Bordány; Stark Ernőné, Halászi; Kárász Jánosné, Véménd; Zagyva Zsuzsa, Vértestolna; Benke János, Jászberény; Farkas Anita, Galgámcsa; Bíró Sándor, Karcag; Ruttkay Andrea, Majosháza; Nagy József, Bagod; Biczó Csilla, Budapest; Frigyik Lászlóné, Felsőtárkány; Visnovitz Péter, Budapest; Schumacherné Szűcs Anett, Érd; Rimely Endre, Budapest; Oroszki Magdolna, Bercel; Parti-Szűcs Erika, Vác; Takács Zsuzsanna, Mezőtúr; Nyíri Gábor, Budapest; Pintér István, Budapest; Araczi Lászlóné, Kiskőrös; Kovácsné Balácsi Zsuzsa, Kaba; Deák Istvánné, Budapest; Fábiánné Oláh Eszter, Budapest; Kovács Anna, Szigetszentmiklós; Szakál Katalin, Győr (Ménfőcsanak); Szabados Zoltán Károlyné, Mátészalka; Béres Rita, Miskolc.

A nyerteseknek gratulálunk!

Előfizetési megbízás
 Előfizethető az ország bármely postáján, a hirdapkezesítőknél, e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a (06)-(80)-444-444-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu
 Kérjük olvashatóan töltsse ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt. Előfizetési díj egy évre: 3600 Ft

Név: _____

Cím: _____

Kelt: _____ év _____ hó _____ nap

aláírás

140 éves a szarvasi mamutfenyő

A Szarvasi Arborétumban, hazánk legnagyobb arborétumában évszaktól függetlenül minden látogató fölkeresi a hegyi mamutfenyőt (*Sequoiadendron giganteum*). Ültetési dátumok a legkritikább estben maradtak ránk, de a szarvasi mamutfenyő ebben kivétel, 1873-ban, azaz 140 éve ültették.

A valószínűleg Angliából, Schönbrunnon keresztül érkező egyedből csak kettő maradt meg, amelyek eleinte szépen fejlődtek a kertben, ma viszont már csak az egyik él, a másik 2010-ben elpusztult. A fa puha, szivacsos kérgét kerítés védi a külső behatásoktól. A kertben ez az egyetlen bekerített fa, így könnyen föllehet.

A Szarvasi Arborétumban élő mamutfenyő nem a legnagyobb és nem is a legszebb mamutfenyőnk, léte viszont a faj rendkívüli életerejét bizonyítja, hiszen ezek a fák Észak-Amerikában, 1000-2500 méter magas hegyekben őshonosak, ahol télen 3500-5000 mm csapadék hull. Szarvason télen-nyáron kevés

a csapadék (évi 500 mm körüli), a nyár hosszú és sokkal forróbb, mint az eredeti termőhelyen. Az a tény, hogy a fa számára kedvezőtlen körülmények között ilyen magas kort élt meg, már önmagában is csodálatra méltó, és akkor még nem említettük majd 30 méteres magasságát, 176 centiméteres törzsátmérőjét, amihez 550 centimétert meghaladó törzskerület tartozik. A legidősebbek közül való egész Európában. Aki szemléli, gondoljon arra, hogy 140 évével valójában még csecsemőnek számít a Sequoia Nemzeti Park 3000 éves példányaihoz képest, mégis „Ő” a híres nagyok fölöttébb nehéz sorsú, de mégis rendületlenül kitarító rokona.

A Szarvasi Arborétumban idén május 17-én születésnap ünnepséget tartanak a tiszteletére. Fejét hajtva tisztelgünk előtte és kívánjuk neki, hogy még sok-sok évig álljon délcegen e pompás kert közepén.

Hanyecz Katalin, Somlyai Márta
(BCE Szarvasi Arborétum)

Növények napja
Az Európai Növénytudományi Társaság (EPSO) május 18-án idén is megrendezi a Növények Napját (Fascination of Plants Day). A kezdeményezés célja, hogy ráirányítsa az emberek figyelmét a növényeknek a természetben, illetve a mindennapi életünkben betöltött szerepére.

Tavaly, az első Növények Napján világszerte közel 600, hazánkban 24 növénytudományi kutatóintézet, egyetem, múzeum, botanikus kert stb. tárta ki kapuját a nagyközönség előtt növényekkel kapcsolatos szakmai és családi rendezvényekkel. Bővebb tudnivalókat, illetve az idei rendezvényhez csatlakozott hazai intézmények programjait a www.plantday12.eu, vagy a www.novenyeknapja.hupont.hu oldalon olvashatjuk.

Az év vadvirága

A honi botanikusok, a természetszerető, természetjáró nagyközönség bevonásával 2011-től minden évben megválasztja az Év vadvirágát. Ezzel évről-évre rá szeretnék irányítani a figyelmet egyik vadon élő, lágy szárú virágos növényünkre. A tavalyi év végén lezajlott szavazás során a nyári tőzikét választották a 2013-as év vadvirágának.

A nyári tőzike (*Leucojum aestivum*) a nevével ellentétben hazánkban nem nyáron, hanem április közepétől június elejéig nyíló, félméteresre is megnövő hagymás növény. A szár és a levelek hamvas kékeszöldek. Húsos, tompa csúcsú, tőálló levelei szálasak, kb. 1 cm szélesek. Az ugyancsak tőálló szár csúcán hosszú kocsányokon 3-7 bókóló, harang alakú, 1-1,5 cm-es virág fejlődik. A lepel fehér, a cimpák csúcsa zöldes foltot visel. Üde, mocsaras, láposodó, gyakran időszakosan vízzel borított termőhelyeken él. Legnagyobb állományai az Alföldön, folyóink árterein tenyésznek. Élőhelyeinek kiszáradása, megszűnése miatt néhol visszaszorulóban van. Kiváncsi helyeken védelme ellenére gyakran szedik csokorba.

MOLNÁR V. ATTILA FELVÉTELE

Schott Péter szerkesztőségünknek küldött levelében tudatja az Olvasókkal, hogy idéntől egészségének megromlása miatt megszünteti a lugasparadicsom vetőmagjának terjesztését. Kéri, hogy ezentúl Eszes Zoltánt (3250 Pétervársára, Hunyadi utca 12.) keressék a kertbarátok, aki megcímzett és felbélyegzett válaszborítékban bárkinek szívesen és ingyen küld néhány szem lugasparadicsom-, szívparadicsom-, vagy feketepaprika-magot.

A legszebb konyhakert

Országszerte újraélednek az évszázados természetesi hagyományok. Ennek jegyében tavaly Karcagon helyi versenyt hirdettek a konyhakert-tulajdonosok között, amit az idén országossá szélesítettek.

A Magyarország legszebb konyhakertje pályázatra a kiskertek tulajdonosai, óvodák, iskolák, vagy egyéb, kertet művelő csoportok idén április 15-ig nevezhetnek a helyi önkormányzatoknál. Ez idáig 27 település jelezte részvételi szándékát az országos versenyben. A helyi versenyt követően a települések nyertes kertjeinek művelői jutnak tovább, és mérettetnek meg az országos vetélkedőn.

Az elvárások között szerepel egyebek közt, hogy legalább öt különböző konyhakerti növényt ternesszenek, a kert rendezett környezete, valamint a megtermelt zöldségek megfelelő minősége. A www.karcag.hu és a www.biokontroll.hu oldalon olvashatunk bővebb tudnivalókat.

Jonathermal
Töltődjön fel **Jrisz wellness**
telikéig és testileg egyaránt!

Látogasson el a Lópofa Csárda mellett található 2500 től álló, májustól júniusig virágzó **iriszkert**ünkbe, majd sétáljon át fürdőnkbe és mártózzon meg gyógy- és élménymedencénkben. Pihenje ki magát a **Jonathermal Zrt. Gyógy- és Élményfürdőjében Motel és Kempingjében.**

További információ: **Jonathermal Zrt.**
6120 Kiskunmajsa, Kőkút 26. Telefon: 06-77/481-855; E-mail: info@jonathermal.hu

Növénycsere

A Kertészek és Kertbarátok Országos Szövetségének szervezésében internetes növénycsere indult. A www.novenycsere.hu címen nemcsak a szövetség tagjai, hanem bárki ingyenesen feltöltheti eladó, cserére szánt, vagy ingyenesen felajánlott növényeit, vetőmagjait. A program üzenete: „A kert nem pénzkérdés”. Az ingyenes felajánlásokra főként óvodák, iskolák, idősotthonok, illetve rászorulóknak jelentkezését várják, akik nem tudnak csereként más növényt felajánlani. A portálon a növények magyar, vagy latin neve, besorolása (dísz-, gyógy-, fűszernövény, gyümölcs, egyéb) alapján lehet keresni, illetve választhatunk, hogy gyökeres tövet, vagy szaporítóanyagot (magot, dugványt) keressük, hiszen az utóbbinak alacsonyabb a postaköltsége. Az eladók és a vevők közvetlenül, természetesen választott elérhetőségen (postai cím, telefon, e-mail) keresztül vehetik fel egymással a kapcsolatot.

Rejtvény

Keresse meg függőlegesen az alábbi növénynevek helyét az ábrában! A zöld sorban egy állandó énekesmadarunk népies nevét kapja. Mi a köznyelvi neve a madárnak?

BORSÓ, CUKKINI, EPER, KARFIOL, RETEK, SÓSKA, SPENÓT

A megoldásokat küldje be címünkre!
A helyes megfejtést beküldők között egy nyertes részére könyvet sorsolunk ki.

Címünk: Kertbarát Magazin, 1591 Budapest Pf.: 294. Beküldési határidő: 2013. május 15.
A Kertbarát Magazin január-februári számában közölt rejtvény helyes megfejtéséért felajánlott könyvet Somodiné Vörös János nicki rejtvényfejtőnk nyerte.

Kérdéseiket, ötleteiket, javaslataikat és észrevételeiket továbbra is várja a szerkesztőségben: [Algeier Wendy](mailto:Algeier.Wendy@kerteszetesszoleszet.hu)

A Kertbarát Magazin legközelebbi száma május 17-én jelenik meg.

Postacímünk: Budapest, Postafiók 294. 1591
Faxszámunk: 273-2285.
E-mail címünk: szerkesztoseg@kerteszetesszoleszet.hu

„Aki a virágot szereti, rossz ember nem lehet”... és **Wuxal® Super-t használ!**

A termékét keresse a gazdáboltokban!

www.kwizda.hu **Kwizda**

Az atlasz cédrus

Az Atlasz-cédrus csodálatos, terebélyes, impozáns koronájával, kékesszürke lombzatával a legismertebb és legkedveltebb örökzöld fák egyike. Pompás, fenséges képviselői közül a Budai Arborétumban több gyönyörű példány is díszlik.

Az Atlasz-cédrus Észak-Afrikában, Marokkó és Algéria hegyvidékein, az Atlasz- és a Rif-hegységekben honos, mintegy 1000-2000 méteres magasságban él. A hegyvidék csapadékosabb, páradús viszonyai között 30-40 méter magas fává fejlődhet, idős példányai akár ezeréves kort is megérhetnek. Csodálatos megjelenésével, íves-játékos,

dótt ágrendszerével, szürkés lombzatával délies hangulatot sugároz, a mediterrán tájakat idézi.

Laza, szétterülő, nagyon mutatós ágrendszerű fa. A csúcshajtása fölfelé, vagy enyhén oldalirányban áll. Ívesen lehajló végű, vízszintes ágemeletei festői látványt nyújtanak. Fája igen értékes, ellenálló és nagyon tartós. Hajóépítésre és épületként már az ókorban is előszeretettel használták.

Kékes, szürkészöld, vagy ezüstös szürke tűlevelei többnyire négyélűek, közel 2,5 cm hosszúságúak, vagy ennél rövidebbek, kissé merevek, enyhén szúrós hegyűek. Elhelyezkedésük nagyon érdekes; a vastos rövidhajtások csúcán csomókban helyezkednek el, akár 30-40 tűlevél is lehet bennük, a vékonyabb hosszuhajtásokon azonban egyesével, szórán állnak a tűk.

Virágai egylakiak, azaz a különmemű virágzatok azonos növényen helyezkednek el. Érdekes megfigyelés azonban, hogy ahol egymás közelében helyezkednek el a cédrusok, ott egyfajta „munkamegosztás” alakulhat ki az ivarjellegben, azaz az egyik egyed túlnyomóan porzós, amíg a másik inkább termős példányként viselkedik, ezt tapasztalhatjuk a Budai Arborétum Fenyves Tisztásán álló két példány esetében is. A porzós virágok 3-5 cm hosszú, felmagasodó, keskeny-hengeres virágzatba rendeződ-

nek, a virágzat felnyílásakor óriási tömegben fújja ki belőlük a szél a sárga virágport. A nőivarú virágok 5-10 cm magas, szintén felálló, fásodó, rövid nyelű, tojásdad-hengeres tobozvirágzatot alkotnak. A tobozok rendszerint a harmadik évre érnek meg. Ezt követően nem egészben hullanak le, hanem a toboztengely mentén a tobozpikkelyek lepelegnek, s közülük pörögve-forogva messzire repülnek a repítőszárnyas magok, a fa alját pedig vastagon beborítják a bársonyos felületű tobozpikkelyek.

Szép megjelenésű kertészeti fajtáit is előszeretettel telepítik. A szürkés-kék tűlevelű *Cedrus atlantica* 'Glauca', illetve csüngő, leomló ágrendszerű testvére, a *Cedrus atlantica* 'Glauca Pendula' a legismertebbek.

Napos, meleg, védett fekvésű, párás területekre való. Kedveli a jó vízáteresztő, szárazabb, meszes talajokat. Fiatalon kissé fagyérzékeny lehet, ezért érdemes takarni.

Hazánkban számos park, arborétum és gyűjteményes kert cédrusaiban gyönyörködhetünk. Híresek például a Badacsonyi Folly Arborétum, vagy az Agostyáni Arborétum egyedei. A növény időskori ellenálló képessége, illetve értékes faanyaga miatt az erdészek érdeklődését is fölkelte, így például a délföldi homoktalajon erdősítési kísérleteket állítottak be.

Sütöriné dr. Diószegi Magdolna

A magkérő leveleket a BCE KETK Dísnövénytermesztési és Dendrológia Tanszék címén, 1518 Budapest, Pf.: 53. Sütöriné dr. Diószegi Magdolna várja. A 105 Ft-tal fölbélyegzett válaszborítékra írják rá: „Magot küldünk”.

1	AJTÓN- ALLO	IGAZGATÓ, RÖVIDEN	VESSZŐ KEZD A SARKBAN	SZTRADA RESZE NAGY- SZÜLŐ, KEVÉSESEN	HAINALI MISE GRAMM, RÖVIDEN	NÁDTETŐI	AZ A MÁSIK
2	MEG- FEJTÉS, 1						A
3	... MINT MÁRCI HEVESEN	GYUFA FEJEI	RÓMAI 1005 MEG- FEJTÉS, 3		KARÁTBÁ BÚJTAT UGYÁN- CSAK	7	
4		ILONA, BECÉZVE PELDÁUL, RÖVIDEN	17	SZÁMÁR BESZÉDI NAPA PÁRJA	ZÁRNYILÁS SPANYOL REGÉNY- ÍRÓ V.		
5	DERÜ- LÁTÓ, BIZAKODÓ					4	AZ ELLEN- ÁLLÁS JELE BETEMET
6	EMLI A GYOMOR ERZETE	AKI LOPJA AZ HENYEL TIZENKÉT HÓNAP	12	MEG VAN FENVE KATONA- SÁG			
7	FALU DÉLI RESZE ZSURISZ FILM- RENDEZŐ V	DÍSZ CICOMA CSIGÁ- TEMPÓJÚ		KÖLTŐI SÓHÁJ GHÁNA SPORTJELE	MEZŐ- GAZDASÁG BECÉZETT FERFINEV		
8	21	KÖZÉP EUROPA KUPA					E
9	MASKARA RÉSZEI	16	BANK- BETETI MELY SZEMÉLY?	SZÓVEGI MÉNY- BOLT	2	GERMÁN- UM VJ. MOSÓPOR- MÁRKA	MAGAS, FELSZEG KAMASZ GOOD ...!
10			TETŐVA KEZDETI A SUGÁR JELE	8	JÓL JEGYZD MEGL LATINUL		HEKTO, RÖVIDEN EREKBE KERING
11	EGYHÁZI SZEMÉLY	J			PAPSAJT VÉGTÉLEN GŐZI	11	VASÚT- ÁLLOMÁS RÖVIDEN KÁRC
12	Méhészet A nektárgyűjtéstől a finom és egészséges mézig	Friedrich Pohl Méhészet A könyv szemléletesen írja le a méhek életmódját, tippeket ad a telep- hely kiválasztásához, lépésről lépésre elmagyarázza a méh- családdal szükséges munkákat.	SCHMIDT ORNITO- LOGUS	EVA VOLT AZ ELSŐ ZLOTY, RÖVIDEN	CSALÁDFŐ TELEK	AZ ZENEI HANGOK SETE IKERPÁRJA	HAJLÓTT KORU HELYZET- BEN VANI
13				L'ART ... L'ART ÉNEKLO SZŐCSKA		AZ UTOLSÓ BETŰ HAJFÜRT, LÖKNI	13
14				ALOMBA RINGAT		20	SZÉL- HÁRFA OSZTOGAT
15				FELAZOTT TALAJ ATYA- ROKON		AZ OKBÓL MŰLTAT IDEZŐ	10
16				6	CÉCÓ RÉSZEI KOMÓTOS	MAGYAR ÖSVEZER TÖBB- SZINTES	HEKTAR, RÖVIDEN OROSZLÁN, ANGOLUL
17	CSOPORT- NYELV	BŐJT KEZDETEI MŰZSIKUS- KÉPZŐ V	TÖLTÖTT SÜTEMÉNY KÖPENY ELEJEI	BŐSEGE- SEN FIZE- TŐ SZEM- TERMES	VÍZÓ, LÁTOMÁS FORMÁT- LAN	CET SZARU- LEMEZE	
18	MEG- FEJTÉS, 4						M
19	ADY ENDRE MONOG- RAMJA	19	ÓÓÓÓÓ! ISMERET, TUDOMÁNY ÁGA		... ET LABORA' TALLIN LAKÓJA	KÖZEL- KELETI ÁLLAM KUGLI	
20	RIBO- NUKLEIN- SAV, RÖVIDEN		MEG- ERINTŐ ETELKA BECÉZÉSE		MAR- PUSZTÍT EÉEEI	9	KETTŐZVE KÖVERKÉS FÜSZERES SÓLE
21	RÓNAR- EVŐ ÉNEKES- MADÁR		3		FÉTERKE RADON VEGYJELE		
22	OTT ELHÉLYEZ				MEG- GYANUSÍT ÁSÓ HEGYEI		
22	MEG- FEJTÉS, 5			BÁL VIGALOM			22

Rágcsálóriasztók
Szabaduljon meg hivatlan
vendégeitől!
Termékeinkkel meggyőzheti őket,
hogy kívül tágasabb.
www.spuri.hu

Forel Elektronikai Kft.
2800 Tatabánya, Árpád út 61.
Tel./Fax: +36 34 316 673
e-mail: spuri@spuri.hu

A kiadványok megrendelhetők:
HOLLÓ ÉS TSA. KÖNYVKIADÓ,
7400 KAPOSVÁR, Múzeum u. 2.
Tel./fax: 82/416-944
E-mail: hollobook@hollobooks.hu
www.hollobooks.hu

A rejtvény számozott négyzeteknek betűből egy magyar író neve és versének címe állítható össze. A fősorokban verséből idézzük. Kérjük, hogy a megfejtést küldje be címünkre!

Kertbarát Magazin
1591 Budapest, Pf.: 294.
vagy e-mailen:
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu
Beküldési határidő: 2013. május 15.
A helyes megfejtést beküldők közül három nyertes könyvjutalomban részesül.

Januári-februári számunk megfejtése: „az egészségünket, mint azzal, hogy milyen élelmiszereket választunk és fogyasztunk.” A felajánlott könyveket Kostyál János tatabányai, Magos Margit csengeri, Szilyné Borlay Beatrix szanyi rejtvényfejtőinknek postázzuk.

ALGERIE WENDY ÉS BODOR JÁNOS FELVÉTELEI

Áztassuk

Az alapfajt könnyen szaporíthatjuk magvetéssel, bár nehéz magtermő cédrust találni, és nem mindegyik mag csíráképes. Az érett tobozokat még zártan, a felnyílás, és szétesésük előtt gyűjtjük be. A tavaszi vetésig száraz, hűvös helyen tároljuk. A vetés előtt két napig áztassuk vízben, majd rövid szikkadás után szétcsavarva, szétmorzsolva a tobozokat, válogassuk ki a pikkelylevelek közül a magokat.

Április közepén-végén láthatunk neki a magvetésnek. A vetést megelőzően egy napig áztassuk langyos vízben a magokat. Töltsük meg normál kerti talajjal a szaporítóládát vagy a nagyobb cserepet, s a közeg felületére szórjuk a magokat. Mintegy 1 cm vastagon fedjük be földdel őket, s alaposan öntözzük be. Az edények tetejére érdemes üveglapot fektetni, hogy elejét vegyük a magágy kiszáradásának. A túlzott nedvesen tartástól is óvakodjunk, mert gombabetegségek támadhatják meg a kikelő, apró magoncokat. Palántadőlés ellen érdemes néhányszor gombaölő szerrel beöntözni. A fiatal növényeket fagyérzékenységük miatt az első három évben fagymentes, de hűvös helyen teletessük, a kiültetést követően pedig még néhány évig mindenképpen takarjuk őket a téli hidegek ellen.

LavandArt

Kertészeti kis- és nagykereskedés

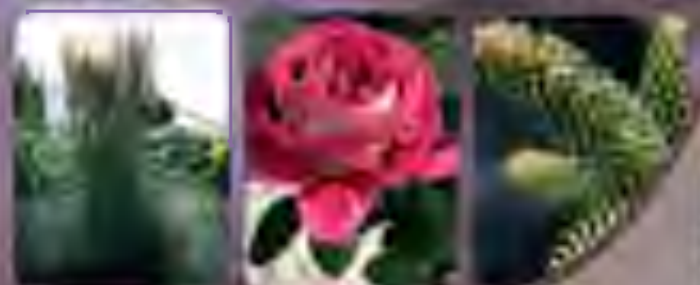

2730 Albertirsa, Bicskei ut, 5. szám (4 es főút - E60), info@lavandart.hu

Tel: 0620-5989900; Fax: +3653999295

Osszhanában a természettel

Cserjék

Díszfák

Évelők

Fenyőfélék

Örökzöldek

Bonsaiok

Formanövények

Égynyári virágok

Mediterrán növények

Kerti kiegészítők

Cserpelek, balkonládák

www.lavandart.hu www.lavandart.com